

**МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И
БЛАГОУСТРОЙСТВОТО**

**АКТУАЛИЗИРАН ДОКУМЕНТ ЗА
ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕГИОНАЛЕН ПЛАН
ЗА РАЗВИТИЕ
НА
СЕВЕРОЗАПАДЕН
РАЙОН
2011-2013 г.**

Документът е приет с Решение на Министерския съвет № 83 от 30.01.2012 г.

София, 2011

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
I. АКТУАЛИЗИРАН СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОФИЛ НА СЕВЕРОЗАПАДНИЯ РАЙОН	
1. Общ профил на района.....	8
2. Състояние на регионалната икономика.....	11
3. Социална сфера.....	24
4. Инфраструктурно развитие.....	34
5. Екологично състояние.....	52
II. АКТУАЛИЗИРАН SWOT АНАЛИЗ.....	58
III. АКТУАЛИЗИРАНА СТРАТЕГИЯ ЗА УСТОЙЧИВО ИНТЕГРИРАНО РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ	63
1. Визия за бъдещото развитие на региона.....	64
2. Стратегически цели.....	65
3. Приоритети за развитие.....	67
4. Обща оценка на необходимите ресурси.....	81
5. Система от индикатори и действия за наблюдение и оценка.....	92
6. Прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност.....	100
7. Резултати от предварителната оценка.....	101
8. Резултати от междинната оценка за изпълнението на Регионалния план за развитие на Северозападен район 2007-2013 г.....	103

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

АЕЦ – Атомна електрическа централа	НПР – Национален план за развитие / Национална програма за реформи
АМ – Автомагистрала	НСИ – Национален статистически институт
БВП – Брутен вътрешен продукт	НСРР – Национална стратегическа референтна рамка (в зависимост от контекста)
БДС – Брутна добавена стойност	НСРР – Национална стратегия за регионално развитие (в зависимост от контекста)
ВЕИ – Възобновяеми енергийни източници	ОП – Оперативна програма
ВЕЦ – Водоелектрическа централа	ППЗРР – Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие
ДМА – Дълготрайни материални активи	ПРСР – Програма за развитие на селските райони
ЕВРОСТАТ – Статистическа служба на ЕС	ПЧИ – Преки чуждестранни инвестиции
ЕЗФРСР – Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони	ПЧП – Публично-частно партньорство
ЕС – Европейски съюз	РПМ – Републиканска пътна мрежа
ЕСФ – Европейски социален фонд	РПР – Регионален план за развитие
ЕФР – Европейски фонд за рибарство	СЗР – Северозападен район
ЕФРР – Европейски фонд за регионално развитие	СПСОВ – Селищна пречиствателна станция за отпадни води
ЗРР – Закон за регионалното развитие	NUTS – Номенклатура на териториалните единици за статистиката, използвана от Евростат за районите в ЕС
ИКТ- Информационни и комуникационни технологии	NUTS I, 1 – Райони на Ниво 1 от Номенклатура на териториалните единици за статистиката, използвана от Евростат
ИСУН – Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България	NUTS II, 2 – Райони на Ниво 2 от Номенклатура на териториалните единици за статистиката, използвана от Евростат
КФ – Кохезионен фонд	NUTS III, 3 – Райони на Ниво 3 от Номенклатура на териториалните единици за статистиката, използвана от Евростат
МСП – Малки и средни предприятия	PPS – Стандарт на покупателна способност

ВЪВЕДЕНИЕ

Регионалният план за развитие определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво интегрирано регионално и местно развитие на територията на Северозападен район в съответствие с предвижданията на Националната стратегия за регионално развитие и другите структуроопределящи политики.

След приемането на Регионалния план за развитие на Северозападен район с Решение на Министерския съвет №1017/30.12.2005 г., настъпват съществени изменения във вътрешната и външната нормативна и институционална среда, в която той следва да бъде изпълняван.

От 1 януари 2007 г. България е член на ЕС и в сферата на регионалното развитие и политика се прилагат както националното, така и европейското законодателство.

През месец юли 2006г. Европейската комисия публикува новото законодателство за периода 2007-2013 г., което определя правилата и изискванията по отношение прилагането на помощта на структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС през програмния период 2007-2013 г.

През 2008 г. е прието ново национално законодателство в областта на регионалното развитие, включващо Закон за регионалното развитие¹ и Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие. Приемането на нова национална законодателна рамка за регионалното развитие в България е свързано с новия етап на хармонизиране на националното законодателство с европейското.

Законът за регионалното развитие е съобразен с прякото действие на разпоредбите на европейското право за България като държава-членка на Европейския съюз и цели да се създадат подходящи взаимовръзки между националната нормативна уредба за регионално развитие и законодателството на Общността.

С националното и европейското законодателство се въведе актуализиран териториален обхват за районите от ниво 1 и 2 за България, като е осигурено съответствие с Регламент (ЕО) 1059/2003 за общата класификация на териториалните единици за статистически цели и Регламент (ЕО) №176/2008 за изменение и допълнение на Регламент (ЕО) 1059/2003 за установяване на обща класификация на териториалните единици за България и Румъния във връзка с членството им в ЕС.

---

¹ Обн.ДВ,бр.50 от 30 май 2008г.

Новият териториален обхват на районите от нива 1 и 2 следва да бъде отчетен и има ключово значение за реформиране и актуализация на документите за стратегическо планиране на регионално и местно развитие.

Наред с изискванията на Закона за регионалното развитие, съществува необходимост от актуализиране на действащия Регионален план за развитие, която се основава на промяна на териториалния обхват на районите от нива 1 и 2 за България (съгласно NUTS класификацията използвана от Евростат), актуализацията на Националната стратегия за регионално развитие за периода до 2015 г., наличие на съществени промени в икономическите и социалните условия в Северозападен район, както и на промени в свързаното национално законодателство и в законодателството на ЕС.

За актуализиране на Регионалния план за развитие се разработва актуализиран документ за изпълнение за остатъка от периода на неговото действие, който да отрази новите изисквания на законодателството и настъпилите икономически, социални и териториални промени.

Във връзка с прилагането на помощта от европейските фондове за България са разработени Национална стратегическа референтна рамка и пакет от оперативни програми за периода 2007-2013 г. към нея. Те са основа за насочването на помощта в различни сектори и области на развитието - производствен сектор, човешки ресурси, транспорт, околна среда, регионално развитие, административен капацитет, а Регионалните планове за развитие за районите на ниво NUTS 2 и Общинските планове за развитие са база за подготовка на проекти, които да бъдат съфинансирани от фондовете на ЕС.

Една от главните задачи на актуализацията на Регионалния план за развитие е засилването на стратегическата ориентация по отношение на общоевропейските цели за развитие на регионите, отразени в „Стратегически насоки на Общността” за периода 2007-2013 г. от октомври 2006 г. и адаптирането им към финансовите инструменти, които ще бъдат прилагани за същия период.

Като страна-членка на ЕС България от 1 януари 2007 г. трябва да изпълни напълно изискванията на Регламент (ЕС) № 1059/2003 за Общата класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS), прилагана от ЕВРОСТАТ за регионите в ЕС. През 2006 г. е констатирано, че два от районите съответстващи на нивото NUTS 2 - Северозападен и Югоизточен и един от районите на ниво NUTS 1 - Северна България не отговарят на изискването за минимален брой на населението. В

тази връзка е предложена и съгласувана с Евростат промяна на териториалния обхват на районите, който ще бъде прилаган в програмния период 2007-2013 г. от оперативните програми, съфинансирани от фондовете на Европейския съюз. Новият териториален обхват практически вече е използван при разработването на Националната стратегическа рамка на България за периода 2007-2013 г., която е приета от Европейската комисия и от Оперативната програма „Регионално развитие” 2007-2013 г., която ще бъде основен инструмент на регионалната политика у нас.

Съгласно изискванията на Регламент на /ЕС/ 1059/2003 са дефинирани три нива на териториални единици, съответстващи на NUTS 1, NUTS 2 и NUTS 3 за България. Тези три нива на териториалните единици ще бъдат използвани за събиране, обработка и разпространение на регионална статистическа информация както от Националния статистически институт, така и от Евростат.

Във връзка с въвеждането на новия териториален обхват, който е приложим със задна дата към 1 януари 2007 г., в пет от районите на страната настъпват съществени промени - включват се нови области и/или се изключват стари. Северозападният район, е един от районите, който не отговаря на изискването за минимален брой на населението, съгласно изискванията на Регламент на /ЕС/ 1059/2003 за районите на ниво NUTS 2, което налага промяна на териториалния му обхват. Към старите области Видин, Враца и Монтана, са присъединени областите Плевен и Ловеч.

Втората важна задача на актуализацията на аналитичната част на РПР има за цел да констатира и оцени промените в икономическото, социалното и инфраструктурното развитие, които настъпват на основа на промените в териториалния обхват, както и да сравни средните параметри на развитие на конкретния район със средните за районите в страната и ЕС.

Третата важна задача на актуализацията е да се постигне по-добра съгласуваност на стратегическите и плановите документи за регионално развитие. В тази връзка в процеса на актуализация са отчетени промените на НСРР на база на Актуализирания документ за изпълнение на Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2011-2015 г.

При разработването на актуализирания документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Северозападен район 2011-2013 г. са следвани Методическите указания за актуализиране на действащите стратегии и планове за регионално и местно развитие – 2009 година, одобрени със Заповед № РД 02-14-844/20.05.2009 г. на Министъра на регионалното развитие и благоустройството.

На 13 април 2011 г. с решение на Министерския съвет е приета Национална програма за реформи на Република България 2011-2015 г., която е изготвена в изпълнение на стратегия „Европа 2020“. Предложените в НПП мерки на икономическата политика са насочени към преодоляване на съществуващите предизвикателства за оптималното развитие на основните фактори за растежа на икономиката и към достигане на националните цели в изпълнение на стратегията „Европа 2020“. В този аспект, в актуализирания документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Северозападен район в рамките на предложените приоритети са включени специфични цели, които ще спомогнат за постигането на националните цели и ускоряване на националните фактори за растеж, както следва:

- *По първи приоритет:* намаляване риска от замърсяване на околната среда и подобряване на екологичната инфраструктура;
- *По втори приоритет:* модернизиране и развитие на бизнес инфраструктурата и технологично обновление; повишаване качеството на човешките ресурси и публичните услуги;
- *По трети приоритет:* развитие, укрепване и обновление на градските центрове и прилежащите територии; обновяване и подобряване на социалната, културната и здравната инфраструктура

Актуализираният документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Северозападен район за периода 2011-2013 г. има за цел да осъвремени и засили стратегическата ориентация на действащия план до края на периода, да подобри неговото изпълнение, както и процеса на наблюдение и оценка на резултатите и въздействието върху развитието на района.

В Актуализирания документ за изпълнението на РПП са отчетени препоръките и предложенията на Междинната оценка за изпълнението на Регионалния план за развитие на Северозападен район, изготвена през м. ноември 2010 г., съгласно разпоредбите на чл. 33, ал. 1 и чл. 36, ал. 1 на ЗРР (2008) от независим консултантски екип.

I. АНАЛИЗ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ ПРОФИЛ НА СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН

I. Общ профил на Северозападен район

Новият териториален обхват на Северозападния район, определен в съответствие с изискванията на Регламент на ЕС 1059/2003 се формира от областите Видин, Враца, Монтана, Плевен и Ловеч.

Фиг. 1

Източник: Национален статистически институт - февруари 2011 г.

Той е част от района на ниво NUTS 1 „Северна и Югоизточна България”, който включва още Северния централен, Североизточния и Югоизточния район, съответстващи на нивото NUTS 2.

Районът обхваща западната половина на Дунавската равнина, част от западния дял на Стара планина и част от Централна Стара планина. Релефът на района е планински по южната граница и равнинен до хълмист в северната и средната част.

По северната граница на района тече река Дунав, чийто потенциал - транспортен, енергиен и като воден ресурс има важно значение за икономическото развитие на района. По-големи реки на територията на района са Вит, Огоста, Искър и Осъм.

Районът граничи на север с Република Румъния и на запад с Република Сърбия, на изток със Северен централен район и на юг с Южен централен и Югозападен район.

Площта на Северозападен район е 19 070 кв. км, съставляваща 17.18% от територията на страната. Земеделските територии към 2007 г. заемат 13 282 060 дка или 69.65% от територията на района, а горските - 4 197 524 дка или 22.01%.

Броят на населението на района към февруари 2011 г. е 847 138 души (фиг.1), отговарящо на 11.5% от населението на страната. Гъстотата на населението е 44.42 души/ кв. км, по-ниска от средната за страната (табл.1). Областите с най-ниска гъстота на населението са област Видин 33.32 души/кв.км и област Ловеч – 34.26 души/кв.км. С най-висока гъстота на населението е област Плевен – 57.97 души/кв. км, но и тя е под средната за страната.

Ниските стойности по основни демографски показатели в сравнение със средните стойности за страната характеризират района като една относително слабо населена (в определени части обезлюдена) територия с обособени, но неголеми урбанизирани центрове. Градските центрове на територията на района са 45.

С най-голям брой население от областите в Северозападен район към февруари 2011 г. е област Плевен 269 752 души, следвана от област Враца – 186 848 души, а с най-малък - област Видин – 101 018 души.

Средния коефициент на безработица за района към 31.12.2010 г. е 11.0% - по-висок от средния за страната - 10.2%. Най-голям е броят на безработните в област Видин – 13.1%, следвана от Плевен – 12.8%, Монтана – 12.2%, и Враца – 8.6%. Значително е спаднал коефициента на безработица в област Ловеч. Към 2005 г. е бил 18.9 %, а към 2010 г. – 8.0%.

Коефициентът на заетост в Северозападен район измерен през 2010 г. е 40.0%, който е под средният за страната за същият период 46.7%. Най-висок коефициент на заетост в рамките на района е отчетен в област Ловеч – 43.8%, а най-нисък – в област Видин 35.0%.

Всички области в района имат коефициент на заетост под средния за страната, който е 46.7% .

Автомагистралните участъци на територията на района са 7 км. Гъстотата на функциониращите пътища от РПМ е 0,18 км/кв. км колкото е и средната за страната - 0.18 км/кв. км. Най-развита е пътната мрежа в област Видин - 0.20 км/кв. км.

Услуги чрез воден транспорт се предоставят в пристанищата Лом, Видин и Оряхово.

През територията на района преминава европейски транспортен коридор № 4, а по северната му граница река Дунав- транспортен коридор №7.

Ключов инфраструктурен проект, който се реализира на територията на района е Дунав мост 2.

Таблица 1. Основни данни за Северозападен район

Области	Територия- кв. км	Население (февруари 2011 г.)	Гъстота на населението (февруари 2011 г.)	БВП на човек лв. за 2008 г.	Коефициент на безработица (31.12.2010 г.)	Коефициент на загост (31.12.2010 г.)	Брой на общините
Видин	3 032	101 018	33.32	5 079	13.1	35	11
Враца	3 619	186 848	51.63	7 351	8.6	39.9	10
Ловеч	4 128	141 422	34.26	6 203	8.0	43.8	8
Монтана	3 635	148 098	40.74	5 407	12.2	40.6	11
Плевен	4 653	269 752	57.97	5 322	12.8	39.7	11
Северозападен	19 070	847 138	44.42	5 897	11.0	40	51
България	111 001	7 364 570	66.35	9 090	10.2	46.7	264

Източник: Национален статистически институт

Таблица 2. Население под, в и над трудоспособна възраст в Северозападен район към февруари 2011 г.

Области	Население	Под трудоспособна възраст	В трудоспособна възраст	Над трудоспособна възраст
Видин	101 018	12 886	55 381	32 751
Враца	186 848	26 896	110 158	49 794
Ловеч	141 422	19 786	79 873	41 763
Монтана	148 098	20 371	83 911	43 816
Плевен	269 752	37 205	155 601	76 946
Северозападен	847 138	117 144	484 924	245 070
България	7 364 570	1 039 949	4 576 904	1 747 717

Източник: Национален статистически институт

Таблица 3. Гъстота на населението в Северозападен район към февруари 2011 г.

Области	Територия- кв. км	Гъстота на населението	Населени места - брой	Градове - брой	Села - брой
Видин	3 032	33.32	142	7	135
Враца	3 619	51.63	123	8	115
Ловеч	4 128	34.26	128	8	120
Монтана	3 635	40.74	130	8	122
Плевен	4 653	57.97	123	14	109
Северозападен	19 070	44.42	646	45	601
България	111 001	66.35	5 302	255	5 047

Източник: Национален статистически институт

2. Състояние на регионалната икономика

Икономическото състояние на Северозападния район е на сравнително ниско равнище, независимо от разширяването на териториалния обхват и включването на нови територии със сравнително устойчив икономически потенциал – областите Плевен и Ловеч.

Запазването на равнището и темповете на развитие на регионалната икономика обаче продължава да е свързано с негативните последици от реструктурирането на индустрията и ликвидацията на големите структуроопределящи предприятия през преходния период, което оказва отрицателен ефект и върху вътрешнорегионалните икономически различия на местно ниво.

Следва да се отбележи, че за районите от ниво 2 последните официални статистически данни на НСИ за основните икономически показатели – брутен вътрешен продукт и брутна добавена стойност са за 2009 г.

Приносът на районите в БВП на страната през 2009 г. продължава да бъде неравномерен при намаление на регионалния БВП.

Северозападният район, независимо от включването на нови зони с икономически потенциал към неговия обхват, продължава да е на последно място сред районите на ниво NUTS 2 за страната по показателите за БВП. Общият размер на brutния вътрешен продукт, създаден в Северозападен район през 2009 г. е 5 070 226 хил. лв. По този показател Северозападният район е близо до приноса на Северния централен

район в съвкупния БВП (5 463 870 хил.лв.). Общият принос на Северозападен район в съвкупния БВП на страната за 2009 г. е 7.42 %, като значително се различава от средното ниво за страната и от водещия по икономическо развитие Югозападен район (48.29%).

Таблица 4. *Брутен вътрешен продукт по райони /абсолютни стойности и относителен дял/ с данни за 2009 г.*

Райони и области	БВП /хил. лева/	БВП /%/
България	68 321 610	100.00
Северозападен район	5 070 226	7.42
Северен централен район	5 463 870	7.99
Североизточен район	7 159 964	10.47
Югоизточен район	8 100 019	11.85
Югозападен район	32 995 498	48.29
Южен централен район	9 532 033	13.95

Източник: Национален статистически институт

Северозападният район е на последно място сред районите от NUTS 2 и по показателя за брутен вътрешен продукт на човек от населението. През 2008 г. БВП на човек от населението за Северозападен район е 5 897 лв. (при среден показател за страната 9 090 лв.) и бележи нарастване с 12.7 процентни пункта спрямо 2007 г., но въпреки тази положителна тенденция, диспропорцията между областите се засилва. Най-висок е БВП на човек от населението в областите Враца и Ловеч, със стойности - съответно 7 351 лв. и 6 203 лв., а най-нисък в област Видин – 5 079 лв.

Във вътрешнорегионален план по данни на НСИ за 2008 г. най-висок е размера на БВП в хил. лева в област Плевен - 1 575 980 хил. лв. или приблизително 29% от БВП за района, а най-нисък в област Видин – 566 133 хил. лв. (10.4%).

В сравнение с 2008 г. БВП на човек от населението за Северозападен район бележи спад с 5.4 процентни пункта и към 2009 г. стойността му е 5 576 лв., при средна стойност за страната 9 007 лв.

Таблица 5. *Брутен вътрешен продукт по статистически области за 2008 г.*

Райони и области	БВП, хил.лв.	БВП на човек от населението, лв.
България	69 295 031	9 090
Северозападен район	5 443 024	5 897
Видин	566 133	5 079
Враца	1 479 073	7 351
Ловеч	958 219	6 203
Монтана	863 619	5 407
Плевен	1 575 980	5 322

Източник: Национален статистически институт

При сравняване на регионалния БВП на глава от населението със средните стойности за страните в Европейския съюз (ЕС-27) и Евророната за периода 2004 - 2008 г., Северозападният район отново е на едно от последните места с 2 000 евро/ глава от населението през 2004 г. или 9.21% (спрямо ЕС-27) и 3 000 евро/ глава от населението за 2008 г. и 11.95% (спрямо ЕС -27)

Таблица 6. *Брутен вътрешен продукт (евро/глава от населението, по текущи пазарни цени) – ниво NUTS 2, 3 в ЕС за периода 2002 – 2008 г.*

Страни, райони, области	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ЕС - 27	20,500	20,800	21,700	22,500	23,700	25,000	25,100
България	2,200	2,400	2,600	3,000	3,400	4,000	4,700
Северозападен район	1,800	1,900	2,000	2,300	2,400	2,700	3,000
Видин	1,600	1,700	1,800	1,900	2,000	2,300	2,600
Монтана	1,500	1,600	1,800	1,900	2,100	2,300	2,800
Враца	2,400	2,500	2,600	2,900	2,900	3,100	3,800
Плевен	1,700	1,700	1,800	2,100	2,300	2,500	2,700
Ловеч	1,800	1,900	2,100	2,300	2,500	3,100	3,200
Северен централен район	1,900	1,900	2,100	2,300	2,500	2,800	3,200
Североизточен район	1,900	2,100	2,300	2,600	3,000	3,400	4,000
Югоизточен район	1,900	2,200	2,400	2,800	3,000	3,300	3,800
Югозападен район	3,100	3,400	3,900	4,500	5,400	6,700	7,800
Южен централен район	1,600	1,800	2,000	2,300	2,600	2,900	3,200

Източник: Евростат

С най-висок БВП на човек (в PPS²), в сравнение със средните стойности в ЕС по данни на Евростат за 2008 г. е Югозападният район - 73% от средния за ЕС-27 (25 100 евро), а с най-нисък - Северозападният с 28%, като той заема последно място в класацията на всички райони в ЕС-27.

При съпоставка на регионалния БВП на Северозападния район на глава от населението със стойностите за страните от Европейския съюз (ЕС-27) (на база PPS) спрямо съответните стойности – 21 700 евро за 2004 г. и 25 100 евро за 2008 г., относителните дялове са само 27% и 28%

Таблица 7. Регионален БВП / по покупателна способност на населението, на глава от населението -PPS/ на ниво 2

Райони	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Европейски Съюз (27)	20 500	20 700	21 700	22 500	23 600	24 900	25 100
България	6 300	6 700	7 300	7 800	8 600	9 400	10 400
Северозападен район	5500	5600	5800	6200	6200	6700	7100
Северен централен район	5600	5600	5900	6400	6600	7100	7500
Североизточен район	5800	6200	6600	7100	7900	8600	9400
Югоизточен район	5800	6400	6900	7700	7900	8200	9000
Югозападен район	9300	10100	11100	12200	14200	16600	18200
Южен централен район	4800	5300	5800	6300	6800	7200	7600

Източник: Евростат

² Стандарт за покупателна способност („PPS“) означава изкуствената обща референтна парична единица, използвана в Европейския съюз, за да се изрази обема на икономическите агрегати с цел пространствени сравнения, така че разликите в равнището на цените между държавите-членки да бъдат елиминирани Вж.РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 1445/2007 от 11 декември 2007 година

Таблица 8. Регионален БВП / по покупателна способност на населението, средно на глава от населението , в % от EU-27 / на ниво 2

Райони	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ЕС - 27	100	100	100	100	100	100	100
България	32	34	35	37	38	40	43
Северозападен район	27	27	27	28	26	27	28
Северен централен район	27	27	27	28	28	28	30
Североизточен район	28	30	30	32	34	34	37
Югоизточен район	28	31	32	34	34	33	36
Югозападен район	45	49	51	54	60	67	73
Южен централен район	23	26	27	28	29	29	30

Източник: Евростат

Брутна добавена стойност по райони се характеризира с разнопосочни тенденции в участието на секторите.

На регионално ниво се забелязват няколко основни тенденции. Доминиращ е дялът на Югозападния район в брутна добавена стойност на страната в секторите на индустрията, услугите и в съвкупната БДС. Най-голям принос в аграрния сектор на страната има Южния централен район с 21.58%. Като цяло Югозападният район допринася с 48.29% в съвкупната БДС на страната, а с най-нисък принос е Северозападният район – 7.42%.

Регистрираният ръст на БДС на Северозападен район по текущи цени за периода 2004-2009 г. е 1 056 577 хил. лв. Брутна добавена стойност за 2004 г., възлиза на 3 299 283 хил. лв., а в края на 2009 г. – 4 355 860 хил. лв.

Независимо от констатирания ръст, отчетените стойности на показателя БДС по текущи цени нарежда Северозападния район на последно място сред шестте района от ниво 2. Този ръст в брутна добавена стойност се дължи на присъединяването на областите Плевен и Ловеч.

През 2009 г. аграрният сектор в Северозападния район създава 18.2% от добавената стойност за икономиката на страната, което нарежда района на второ място след Южен централен район (21.58%). Измерените добавени стойности в секторите индустрия (7.54%) и услуги (6.56%) реално са с 6.6% и 2.8% по-малко в сравнение с 2008 г.

Таблица 9. Брутна добавена стойност по райони през 2009 г.

Райони	БДС по икономически сектори			БДС, хил. лв.
	Аграрен	Индустрия	Услуги	
България	2 836 721	17 996 307	37 862 461	58 695 489
Северозападен район	516 303	1 356 500	2 483 057	4 355 860
Северен централен район	433 814	1 585 885	2 674 343	4 694 042
Североизточен район	457 572	1 726 886	3 966 710	6 151 168
Югоизточен район	403 896	2 966 685	3 588 190	6 958 771
Югозападен район	412 807	7 248 154	20 685 663	28 346 624
Южен централен	612 329	3 112 197	4 464 498	8 189 024

Източник: Национален статистически институт

Таблица 10. Структура на брутна добавена стойност по райони през 2009 г

Райони	Дял в % от БДС по икономически сектори			БДС - %
	Аграрен	Индустрия	Услуги	
България	100.00	100.00	100.00	100.00
Северозападен район	18.20	7.54	6.56	7.42
Северен централен район	15.29	8.81	7.06	7.99
Североизточен район	16.13	9.59	10.78	10.48
Югоизточен район	14.24	16.48	9.48	11.85
Югозападен район	14.55	40.28	54.63	48.29
Южен централен	21.58	17.29	11.79	13.95

Източник: Национален статистически институт

На регионално ниво NUTS 3 разпределението по области на БДС по икономически сектори показва най-голям принос на област Плевен в аграрния и в сектора на услугите, докато в индустриалния сектор водеща е област Враца. Област Плевен запазва и най-висок дял 2.52% от съвкупната брутна добавена стойност на страната, в сравнение с другите области от Северозападен район. На другия полюс с най-нисък дял по всички икономически сектори е област Видин с общ дял 0.83%, от съвкупната брутна добавена стойност на страната.

Таблица 11. БДС по области (райони NUTS 3) и икономически сектори за 2007 г.

Райони	БДС по икономически сектори			БДС, хил.лв.
	Аграрен	Индустрия	Услуги	
България	2 897 646	14 985 498	28 517 584	46 400 728
Северозападен район	473 281	1 382 867	1 991 374	3 847 522
Видин	72 844	63 020	250 046	385 911
Враца	100 936	508 436	422 011	1 031 382
Ловеч	75 567	268 972	343 034	687 573
Монтана	98 256	155 209	319 639	573 104
Плевен	125 673	387 230	656 644	1 169 547

Източник: Национален статистически институт

Таблица 12. Структура на брутната добавена стойност по области (райони NUTS 3) през 2007 г.

Райони	Дял в % от БДС по икономически сектори			БДС - %
	Аграрен	Индустрия	Услуги	
България	100.0	100.0	100.0	100.0
Северозападен район	16.33	9.23	6.98	8.29
Видин	2.51	0.42	0.88	0.83
Враца	3.48	3.39	1.48	2.22
Ловеч	2.61	1.79	1.20	1.48
Монтана	3.39	1.04	1.12	1.24
Плевен	4.34	2.58	2.30	2.52

Източник: Национален статистически институт

В областните градове и прилежащите икономически зони стопанската конюнктура се запазва като по-благоприятна благодарение на нарастването на вътрешните и външните производствени инвестиции и по-добрите условия за предприемачество и бизнес. В малките и средните общини в района, които не разполагат с по-значителен финансов и човешки потенциал, икономическите дейности са съсредоточени в сферата на услугите и търговията.

На територията на Северозападен район през 2009 г. функционират 29 201

предприятия от нефинансовия сектор или 7.9% спрямо страната. По отношение на структурата на предприятията от нефинансовия сектор в Северозападния район в края на 2009 г. преобладават микро-фирмите (до 9 заети) и малките фирми (от 10-49 заети). Общият им брой за Северозападен район възлиза на 28 755 броя или 7.92% от общия брой от тази категория за страната и 98.5% от предприятията в Северозападния район.

Най-голям дял на приходите от дейността на нефинансовите предприятия в Северозападен район за 2009 г. имат големите и микро-фирмите – съответно 26.7% (2 646 344 млн. лв.) и 25.5% (2 526 585 млн.лв.). Големите фирми (250 + заети)³ в Северозападния район в края на 2009 г. възлизат на 56 броя при 24 броя в края на 2004 г. Реализираните приходи от дейността от този вид предприятия представляват 4.5% от общия обем за страната и притежават 6.5% от ДМА за тази категория.

Общите приходи от дейността на предприятията от нефинансовия сектор през 2009 г. възлизат на 9 912 178 хил. лв. или 4.9% от общия за страната и притежават 5.4% от ДМА от същия вид предприятия общо за страната.

Разходите за дейността на нефинансовите предприятия в Северозападен район през 2009 г. са 9 584 951 хил. лв., което е 4.9% от тези за страната. Най-много разходи за дейността на нефинансовите предприятия в района са направени в големите фирми (250 + заети) - 2 533 065 хил. лв.

Таблица 13. *Предприятия от нефинансовия сектор на икономиката към 31.12.2009 г., общо за страната и за Северозападен район.*

Райони / Големина на предприятията	2009 г.			
	Предприятия - брой	Приходи от дейността - хил. лв.	Разходи от дейността - хил. лв.	Дълготрайни материални активи - хил.лв.
България:	368 229	202 297 212	196 899 408	107 105 307
- микро фирми (до 9 заети)	335 929	48 315 026	47 317 559	32 488 637
- малки фирми (10-49 заети)	26 463	48 300 110	46 396 982	17 655 834
- средни фирми (50-249 заети)	5 071	46 333 238	44 632 155	18 552 656
- големи фирми (250+ заети)	766	59 348 838	58 552 712	38 408 180
Северозападен район:	29 201	9 912 178	9 584 951	5 760 592

3 Съгласно чл.4, ал. 1 от Закон за малките и средните предприятия, обн., ДВ, бр. 84 от 24.09.1999 г. и последващи изменения

- микро фирми (до 9 заети)	26 707	2 526 585	2 446 496	1 142 730
- малки фирми (10-49 заети)	2 048	2 401 703	2 308 740	1 162 834
- средни фирми (50-249 заети)	390	2 337 546	2 296 650	962 151
- големи фирми (250+ заети)	56	2 646 344	2 533 065	2 492 877

Източник: Национален статистически институт

Разпределението по икономически дейности на предприятията от нефинансовия сектор за Северозападен район и общо за страната в края на 2008 г. е показано в следващата таблица.

Таблица 14. Основни показатели на предприятията от нефинансовия сектор по отрасли към 31.12.2008 г., общо за страната и за Северозападен район

Статистически зони и статистически райони / Отрасли	Предприятия - брой	Нетни приходи от продажби - хил.лв.	Дълготрайни материални активи - хил.лв.	Рентабилност на продажбите - %	Оперативна рентабилност - %
Общо за страната:	307 831	209 257 066	97 287 199	4,10	4,86
<i>в това число:</i>	8 780	5 603 495	4 862 999	18,44	20,08
Селско, горско стопанство, лов и риболов	31 320	62 192 186	35 289 278	0,53	1,03
Промисленост	21 493	19 978 065	8 686 962	8,03	9,09
Строителство	123 974	88 695 576	12 822 999	3,72	4,20
Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и на стоки за домакинството	16 965	10 058 961	8 634 916	2,83	3,35
Хотели и ресторанти	22 172	2 907 192	4 834 994	4,45	5,34
Транспорт складиране и съобщения	83 127	19 821 591	22 155 051	9,53	11,99
Други	27 234	9 977 319	5 562 408	5,59	6,26
Северозападен район	1 412	534 488	510 054	21,73	23,14
<i>в това число:</i>	3 158	4 003 100	3 225 911	6,67	7,50
Селско, горско стопанство, лов и риболов	1 358	872 395	342 709	6,22	7,02
Промисленост	12 503	3 730 795	679 600	1,43	1,69
Строителство	1 144	355 706	238 498	4,10	4,74
Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и на стоки за домакинството	2 303	107 279	109 504	-0,26	0,07
Хотели и ресторанти	5 356	373 556	456 132	14,14	15,95
Транспорт складиране и съобщения	307 831	209 257 066	97 287 199	4,10	4,86
Други	8 780	5 603 495	4 862 999	18,44	20,08

Източник: Национален статистически институт

С най-висок относителен дял в реализираните нетни приходи от продажби в Северозападния район са предприятията от отрасъл „Промисленост” – 18.67%. След тях с 1.6% са предприятията от отрасъл „Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и на стоки за домакинството”, 0.40% - отрасъл „Строителство”, 1.40% - отрасъл „Селско, горско стопанство лов и риболов”.

Предприятията от отрасъл „Промисленост” в Северозападния район притежават 7.82% от ДМА от общо за страната, отрасъл „Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и на стоки за домакинството” - 1.26 % и отрасъл „Селско, горско стопанство лов и риболов” - 0.97%.

Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи в Северозападния район в края на 2004 г. възлизат на 396 735 хил. лв. за да достигнат до 976 272 хил. лв. в края на 2009 г., съответно 3.98% и 4.59% от общия обем за страната. Ръста в разходите за придобиване на ДМА в Северозападния район, за този отчетен период е 579 537 хил. лв.

В края на 2004 г. придобитите ДМА в Северозападния район са на стойност от 423 014 хил. лв., а в края на 2008 г. те достигат до 1 074 662 хил. лв. Тези ръстове (в придобиването и придобити ДМА) се дължат основно на присъединяването на областите Плевен и Ловеч.

Негативен фактор влияещ върху икономиката на Северозападен район независимо от отчетеното нарастване на дълготрайните материални активи в реалния сектор е пазарната ситуация на предприятията в района, малкия обем на инвестициите и състоянието на техническата и социалната инфраструктура.

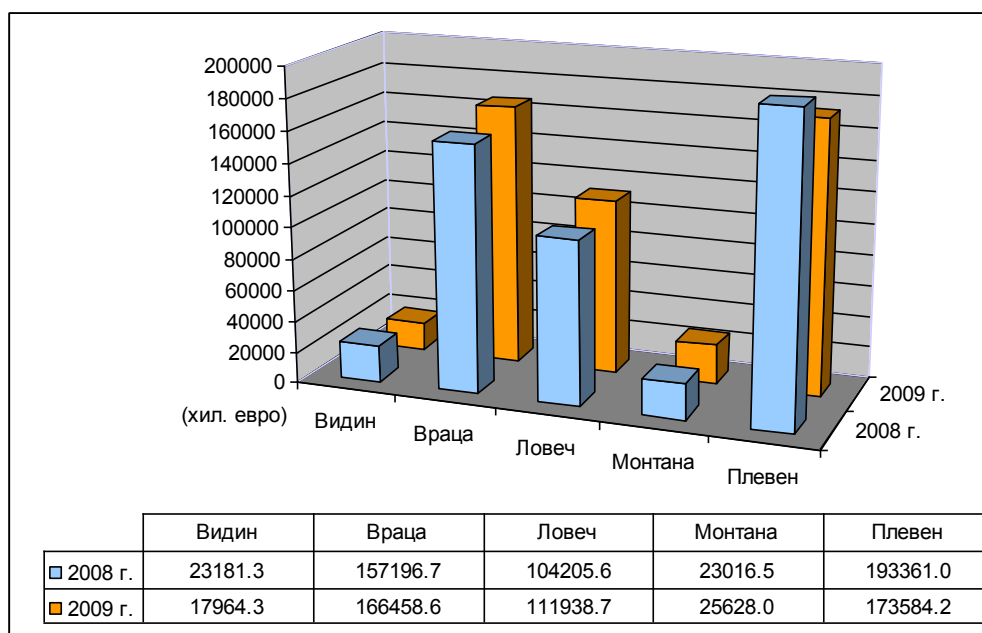
Сравнително бавното реструктуриране на икономиката, периферното разположение на значителни по обхват територии и остарялата транспортна и техническа инфраструктура все още са пречка за навлизането на преки чуждестранни инвестиции в района. Привличането на повече инвестиции в общините и като цяло в района се обуславя от необходимостта за разкриване на нови работни места, развитие на малкия и среден бизнес и подобряване на техническата инфраструктура, което ще укрепи местния и регионалния потенциал за постигане на догонващо другите райони развитие.

По размер на преките чужди инвестиции Северозападният район остава непривлекателен за чужди и местни инвеститори. Северозападният район заема последно място в структурата на разпределение на преките чуждестранни инвестиции в страната, с относителен дял от 2.4% от всички преки чужди инвестиции за България за 2009 г.

Данните на НСИ сочат спад на преките чуждестранни инвестиции в района през 2009 г. с 5 387.3 хил. евро - от 500 961.1 хил. евро през 2008 г. на 495 573.8 хил. евро през 2009 г. Наблюдават се неравномерно разпределение между областите в Северозападния район. Водещо място заемат областите Плевен, Враца и Ловеч, съответно с 35.03%, 33.6% и 22.6%. На другият полюс са област Монтана – 5.2% и област Видин – 3.6%.

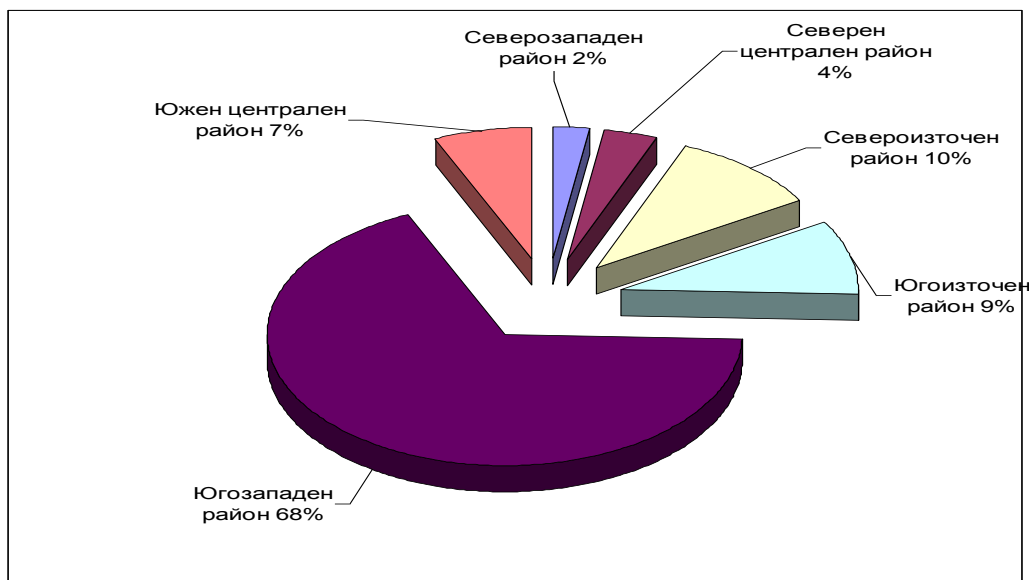
Конкурентните предимства на Северозападния район за привличане на инвестиции са свързани с енергетиката, развитието на мултимодален транспорт, леката промишленост – текстил и облекло, преработката на нефтопродукти, добив на инертни материали, услуги и търговия, еко и селски туризъм и еко-земеделие.

Фиг. 2. Преки чужди инвестиции в Северозападен район за 2008 - 2009 г.

Източник:НСИ

Фиг. 3. Преки чужди инвестиции по райони за 2009 г

Източник: НСИ

Конкуентоспособността на района може да бъде отчетена по показателя производителност на труда, която се измерва с произведения БВП на едно заето лице, като за Северозападния район през 2005 г. стойността на показателя е 10.7 хил.лв. или 81.6% от средната производителност за страната. По този показател районът се нареждаше на предпоследно място с малка разлика пред Северния централен район и на едно от последните места в сравнение с регионите в ЕС, имайки предвид, че производителността на България спрямо ЕС-25 за 2005 г. е само 32.8 на сто. В края на 2007 г. този показател достига до 26 030 хил. лв. и Северозападния район се нарежда на едно от първите места в страната. Тази положителна промяна в производителността на труда се дължи на присъединяването на областите Плевен и Ловеч.

На областно ниво с най-висока производителност на труда се очертава Плевен, а с най-ниска – Видин.

Географското положение на района, природните дадености и елементите на културното наследство се оценяват като фактори, благоприятстващи развитието на туризма и нарастване на потенциала на туристическата индустрия. Въпреки наличието на подходящи условия за развитие на туризма Северозападният район все още остава непривлекателен за значими инвестиции в туризма, а отгук и за увеличаване на туристическия поток. Районът е с най-малък принос по реализирани приходи от нощувки (11 401 870 лв.) към общия за страната (653 736 875 лв.) през 2010 г. Северозападният район се нарежда на последно място по изграденост на туристическата

база, местата за отдих и туристически атракции, брой на туристите, включително чуждестранни и приходи от продажби на туристически услуги.

Северозападният район има най-малък дял – само 2.26%, от приходите в туризма за страната на база реализирани нощувки през 2010 г. и съответно само 4.83% от средствата за подслон и местата за настаняване⁴. Във вътрешнорегионален план водещо място по приходи от нощувки през 2010 г. заема област Ловеч – 38.48%, следвана от област Плевен – 22.01% и област Видин – 15.78%. Област Враца и област Монтана са с – 12.05% и 11.68% от приходите за нощувки на района.

Преобладаващата част от материалната база на туризма е остаряла и амортизирана, но през последните години благодарение на увеличаването на размера на активите на някои по-големи туристически предприятия започва процес на модернизация на съществуващите или изграждане на нови туристически обекти.

В сектора хотели и ресторанти и културно-исторически туризъм се отчита тенденция на нарастване, което е свързано с включването на повече микро-фирми и МСП в туристическия бизнес, както и с по-активното съдействие и участие на общинските власти и публичния сектор.

Все още туризмът има допълващо значение в структурата на икономиката на района и малък принос за постигане на растеж на БВП и на брутната добавена стойност.

Изграждането на втори мост на река Дунав, реконструирания международен път Е-79, както и очакваните инвестиции в техническата инфраструктура и благоустройството на общините в района ще благоприятстват развитието на туризма. Необходими са значителни ресурси за осигуряване на качествено обучение и преквалификация на кадрите в туризма, подобряване на рекламно-информационните дейности и насърчаване развитието на разнообразни туристически продукти и услуги в нетрадиционните туристически сектори като екологичен, селски, ловен, спа и др.

Възможностите, които се предлагат в рамките на трансграничното, междурегионалното и транснационалното сътрудничество по линия на съфинансираните от фондовете на ЕС програми, както и перспективите, които предоставя Стратегията на ЕС за развитие на Дунавския район, ще насърчат развитието на туризма в нови сектори като културно-исторически, конгресен туризъм, туристически посещения с

---

⁴ От 2007г. са категоризирани като средства за подслон и места за настаняване с над 10 легла, функционирали през съответната година- хотели, хижи, къмпинги и др.- Директива 95/957 на ЕС

научно-изследователска цел, бизнес пътувания и ще укрепят капацитета по отношение на туристическият и свързаните с него икономически сектори.

Таблица 15. Развитие на туризма в Северозападния район към 31.12.2010 г.

Райони и области	Средства за подслон - брой	Легла - брой	Легла-денонощия - брой	Реализирани нощувки - брой		Пренощували лица - брой		Приходи от нощувки - левове	
				Общо	в т.ч. чужденци	Общо	в т.ч. чужденци	Общо	в т.ч. чужденци
България	3 540	283641	61 997 293	16 261 170	10 565 210	4 411 899	2 084 300	653 736 875	465 763 070
Северозападен район	171	8 168	2 871 116	367 556	49 521	205 274	21 299	11 401 870	2 323 271
Видин	33	895	315 525	44 344	13 820	27 025	5 178	1 799 311	593 367
Враца	31	1 054	361 683	42 995	7 514	21 995	2 699	1 374 053	334 701
Ловеч	64	3 728	1 314 571	157 740	10 590	90 770	5 636	4 387 161	431 567
Монтана	30	1 330	456 612	50 904	4 508	21 420	2 420	1 332 151	248 786
Плевен	13	1 161	422 725	71 573	13 089	44 064	5 366	2 509 194	714 850
Северен централен район	342	12 538	4 324 507	492 105	92 654	3 12 883	57 196	18 232 107	4 784 238
Североизточен район	647	83 075	15 453 164	5 133 831	3 967 972	10 06 432	633 552	189 455 740	154 572 894
Югоизточен район	1 176	109008	16 257 506	6 414 888	4 853 214	10 56 553	668 213	238 087 669	194 381 372
Югозападен район	453	40 736	12 889 595	2 376 077	1 310 071	11 67 298	592 431	140 697 706	93 758 540
Южен централен район	751	30 116	10 201 405	1 476 713	291 778	6 63 459	111 609	55 861 783	15 942 755

Източник: Национален статистически институт

3. Социална сфера

Към месец февруари 2011 г. населението в Северозападен район наброява 847 138 души след включване в териториалния му обхват на областите Плевен и Ловеч. Северозападният район се запазва като район с най-ниска гъстота на населението спрямо останалите 5 района (44.42./кв. км) при средна стойност за страната 66.35 ч./кв.км. Ниските стойности по основни демографски показатели в сравнение със средните стойности за страната характеризират района като една относително слабо населена (в определени части обезлюдена) територия със обособени, но неголеми урбанизирани центрове.

С най-голям брой население 269 752 души и с най-висока гъстота 57.97 ч/кв.км е

област Плевен, а с най-ниски стойности по тези показатели са областите Видин и Ловеч.

В структурата на населението по възраст в Северозападен район към февруари 2011 г. с най-голям дял е населението в трудоспособна възраст – 57.24%, като тази стойност е под средната за България – 62.15%. Населението над трудоспособна възраст е 28.93% и е по-висок от средния за страната – 23.73%.

Коефициентът на естествен прираст за Северозападния район към 2010 г. поддържа най-висока отрицателна стойност – (-10.6‰), която е два пъти по-висока от средната стойност за страната (-4.6‰). Северозападният район се намира в изключително неблагоприятна демографска ситуация, като само през 2010 г. общият брой на населението е намалял с 15 626 души, спрямо предходната 2009 г. – най-голямата абсолютна и относителна стойност спрямо останалите райони в България, както и по отношение на регионите в ЕС. Нетната миграция на населението е също така отрицателна и най-висока за страната.

По области данните на НСИ за 2010 г. отчитат най-висока отрицателна стойност на естествения прираст в област Видин (-14.6‰), следвана от област Монтана (-12.2‰), област Враца (-10.3‰), област Ловеч (-9.3‰) и област Плевен (-9.0‰).

Таблица 16. Брой на населението и коефициент на естествен прираст по райони и области към 31.12.2010 г.

Райони, области	Брой на население	Коефициент на естествен прираст (‰)
България	7 504 868	-4.6
Северозападен район	886 911	-10.6
Видин	105 837	-14.6
Враца	193 555	-10.3
Монтана	153 066	-12.2
Ловеч	147 957	-9.3
Плевен	286 496	-9.0
Северен централен район	901 885	-7.3
Североизточен район	982 559	-3.3
Югоизточен район	1 106 448	-4.0
Югозападен район	2 113 555	-2.5
Южен централен район	1 513 510	-3.8

Източник: Национален статистически институт

В периода 2009-2010 г. се констатира намаление на коефициента на икономическа активност във всички райони от ниво 2. Най-голямо намаление на коефициента на икономическа активност се наблюдава в Северен централен район с 1.9%, следвано от Северозападен район – 1.6% и Югозападния район с 1.1%.

По данни на НСИ през 2010 г. икономическата активност на населението на Северозападен район е с коефициент 45.0 - по-нисък от средния за страната (52.0), а работната сила наброява 352.5 хил. души, като районът е на последно място сред останалите райони. Областите Ловеч и Видин представляват вътрешнорегионални полюси по икономическа активност на населението, съответно с коефициенти 47.6 % и 40.2 %.

Коефициента на заетост в Северозападен район измерен през 2010 г. е 40.0%, най-нисък в сравнение с останалите райони и по-нисък от средния за страната – 46,7%.

Най-висок коефициент на заетост в рамките на района е отчетен в област Ловеч – 43.8%, а най-нисък в област Видин 35.0%.

Таблица 17. Коефициент на заетост и икономическа активност по райони и области към 31.12.2010 г.

Райони, области	Работна сила (хиляди)			Коефициент на заетост (%)	Коефициент на икономическа активност (%)
	Всичко	Заети	Безработни		
България	3400.9	3052.8	348.0	46.7	52.0
Северозападен	352.5	313.7	38.8	40.0	45.0
Видин	38.2	33.2	5.0	35.0	40.2
Враца	74.3	67.9	6.4	39.9	43.7
Ловеч	62.3	57.2	5.0	43.8	47.6
Монтана	62.7	55.1	7.6	40.6	46.2
Плевен	115.0	100.3	14.8	39.7	45.6
Северен централен	379.8	336.0	43.8	42.0	47.4
Североизточен	453.2	387.5	65.7	45.9	53.6
Югоизточен	479.7	428.7	51.0	45.1	50.5
Югозападен	1063.4	991.3	72.1	54.0	57.9
Южен централен	672.3	595.7	76.6	45.1	50.9

Източник: Национален статистически институт

В периода 2002-2008 г. безработицата в района отбелязва обща тенденция на спад, като намалява от 22% до 7.1%. Тази тенденция се променя в периода 2008-2010 г., когато равнището на безработица се повишава с 3.9 процентни пункта в резултат на влиянието на световната икономическа и финансова криза. Бавното реструктуриране на икономиката, неблагоприятните демографски тенденции и влошената техническа и социална инфраструктура продължават да оказват отрицателно въздействие върху равнищата на безработица в района.

Коефициента на безработица за Северозападен район през 2010 г. е 11.0% – по-висок от средния за страната – 10.2%. На ниво области най-сериозен е проблема с безработицата в област Видин – 13.1%, следвана от Плевен – 12.8%, Монтана – 12.2%. По-благоприятна е ситуацията в област Враца – 8.6% и област Ловеч – 8.0%.

По данни на НСИ за 2009 г. регистрираните безработни лица са 29.8 хил. или с 2.4 процентни пункта повече в сравнение с 2008 година. Увеличението на безработните лица продължава, и в края на 2010 г. броят им достига 38.8 хил.

Продължаващите тенденции на намаляване на раждаемостта, отрицателен естествен прираст и засилена външна миграция на населението в района оказват негативно влияние върху системата на образованието, качеството на човешките ресурси и квалификацията на работната сила. В много случаи това води до намаляване броя на децата, обхванати от образователната система, редуциране на броя на групите в детските градини, паралелките в началните, основните и средните училища и съответно съкращаване на заетостта сред учителите.

В системата на образованието по данни на НСИ към 2010 г. на територията на района са включени общо 366 общообразователни, специални и професионални училища и университет, което е 13.7% от общия брой за страната (2 678 бр.). За учебната 2010-2011 г. в Северозападен район общия брой на учебните институции са намалели с 21 броя спрямо предходната година. Увеличението на учебните заведения от 261 броя през 2004 г. на 366 броя през 2010 г. се дължи главно на присъединяването на областите Плевен и Ловеч. По този показател районът се нарежда на четвърто място след Югозападния, Южния централен район и Югоизточен район, което разкрива значителен потенциал за подготовка на добре образовани и квалифицирани кадри, но без това да се отразява пряко върху конкурентоспособността на района поради бавните темпове на развитие на регионалната икономика и недостатъчно гъвкавия пазар на труда.

Неблагоприятна е ситуацията с наличието на достатъчно университети и еквивалентни висши училища – само една образователна институция, което би

гарантирало привличането и задържането на младите и образовани контингенти от населението и повишаване на квалификацията на работната сила. Общо броят на учащите се в университети и специализирани висши училища е 1 577 броя през учебната 2010/2011 г. Учебните заведения са крайно недостатъчни като брой и задълбочава негативната тенденция в образователната система на района.

Таблица 18. Учебни институции през учебната 2010/2011 г.

Райони и области	Общо	Общо-образователни и специални училища	Училища за придобиване на II степен професионална квалификация	Училища за придобиване на III степен професионална квалификация	Самостоятелни колежи	Университети и специализирани висши училища
България	2 678	2 175	83	367	9	44
Северозападен	366	295	17	53	-	1
Видин	38	31	2	5	-	-
Враца	79	66	6	7	-	-
Ловеч	61	50	2	9	-	-
Монтана	69	57	3	9	-	-
Плевен	119	91	4	23	-	1
Северен централен	336	264	11	56	-	5
Североизточен	354	290	10	47	1	6
Югоизточен	395	331	15	46	-	3
Южен централен	577	479	13	77	3	5
Югозападен	650	516	17	88	5	24

Източник: Национален статистически институт

Образователното равнище на населението като цяло характеризира качеството на човешките ресурси и по-конкретно квалификацията на работната сила. Общо за страната образователното равнище на населението в периода 2004-2010 г. се подобрява.

Качеството на човешките ресурси е друг съществен фактор, който следва да бъде обект на въздействие при изпълнението на структурните политики.

При разпределение на заетостта по образование има съществени разлики между областите в района. Поради липсата на възможности за успешна реализация на трудовия пазар и ниското равнище на заплащане, което е силно демотивиращ фактор, районът е засегнат от емиграцията на младите образовани хора.

През 2010 г. относителният дял на населението на 30-34 навършени години с висше образование в Северозападен район е 22.0%, което е под средния за страната – 27.7%. За периода 2007-2010 г. се забелязва нарастване с 3.7 процентни пункта. Районът се нарежда на трето място след Югозападен (41.0%) и Североизточен район (26.6%).

Една от водещите цели на общоевропейската стратегия „Европа 2020” е подобряване на образователното равнище на населението, по-специално намаляване на дела на преждевременно напусналите училище и увеличаване на дела на населението с висше или еквивалентно на висше образование.

Делът на рано напусналите образование и обучение на възраст 18-24 навършени години в Северозападен район през 2010 г. е 17.2%, при среден показател за страната – 13.9%. За периода 2007-2010 г. се наблюдава минимален ръст с 0.1 процентни пункта. Северозападният район се нарежда на трето място с най-малък относителен дял след Югозападен район (4.3%) и Южен централен район (16.5%).

Развитието на здравната система в Северозападния район се характеризира със сравнително добра изграденост на здравната мрежа по видове здравни заведения – общо 40 болнични заведения с 5 441 легла към 31.12.2010 г., 164 лечебни заведения за извънболнична помощ с 56 легла и 28 други здравни и лечебни заведения с общо 787 легла. Осигуреността с болнични легла към 31.12.2010 г. (на 100 000 население) е 613.48, като стойността е около средната за страната – 652.03.

На областно ниво най-голяма част от болничните заведения се концентрират във Враца (13 бр.) и Плевен (12 бр.), а най-малка в област Видин (3 бр.)

Таблица 19. Болнични заведения към 31.12.2010 г. по райони и области

Статистически райони Области	Брой	на 100 хил. жители	Легла	на 100 хил. жители
България	346	4.61	48 934	652.03
Северозападен район	40	4.51	5 441	613.48
Видин	3	2.83	458	432.74
Враца	13	6.72	1 219	629.80
Ловеч	7	4.73	1 180	797.53
Монтана	5	3.27	910	594.51
Плевен	12	4.19	1 674	584.30

Северен централен район	40	4.44	5 219	578.68
Североизточен район	38	3.87	4 643	472.54
Югоизточен район	51	4.61	6 634	599.58
Югозападен район	94	4.45	14 107	667.45
Южен централен район	69	4.56	9 840	650.14

Източник: Национален статистически институт

Таблица 20. Лечебни заведения за извънболнична помощ и други лечебни и здравни заведения на 100 хил. жители по статистически райони и области към 31.12.2010 г.

Статистически райони Области	Лечебни заведения за извънболнична помощ		Други лечебни и здравни заведения	
	брой	легла	брой	легла
България	21.49	12.49	2.44	60.89
Северозападен район	18.49	6.31	3.16	88.73
Видин	25.51	7.56	4.72	94.48
Враца	20.15	5.68	2.07	85.25
Ловеч	14.19	1.35	2.70	33.79
Монтана	18.29	4.57	3.92	65.33
Плевен	17.10	9.77	3.14	129.84
Северен централен район	23.73	9.42	3.99	78.28
Североизточен район	27.58	17.61	2.44	81.62
Югоизточен район	21.06	12.56	1.90	67.24
Югозападен район	17.74	9.27	2.13	37.80
Южен централен район	22.60	11.17	1.92	48.36

Източник: Национален статистически институт

През 2010 г. осигуреността с лекари в Северозападен район на 100 000 жители е 389.89, а с лекари по дентална медицина – 66.64. Констатира се обаче междуобластни различия в осигуреността с лекари – от 460.39 на 100 000 жители в Плевен до 307.06 на 100 000 жители в Монтана.

Осигуреността със медицински специалисти по „Здравни грижи” през 2010 г. е 653.05 на 100 000 жители – по-висока в сравнение със средната за страната 632.49 на 100 000 жители. Най-много медицински специалисти по „Здравни грижи” през 2010 г. има в област Плевен - 744.16 на 100 000 жители, а най-малко в област Монтана – 557.93 на 100 000 жители.

Таблица 21. *Медицински персонал на 100 хил. жители по статистически райони и области към 31.12.2010 г.*

Статистически райони Области	Лекари	Лекари по дентална медицина	Медицински специалисти по Здравни грижи
Общо за страната	373.05	84.68	632.49
Северозападен район	389.89	66.64	653.05
Видин	355.26	97.31	558.41
Враца	357.52	56.83	681.98
Ловеч	406.19	81.78	604.91
Монтана	307.06	59.45	557.93
Плевен	460.39	57.94	744.16
Северен централен район	297.93	66.75	572.69
Североизточен район	374.13	70.22	601.49
Югоизточен район	321.29	67.78	567.13
Югозападен район	393.84	100.92	627.52
Южен централен район	345.42	102.68	602.90

Източник: Национален статистически институт

По данни на Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България към 15.12.2011 г. на територията на Северозападен район по Оперативна програма „Регионално развитие” са регистрирани два проекта за „Ремонт, оборудване и модернизирание на УМБАЛ д-р Георги Странски, гр.Плевен” и „Ремонт, реконструкция, обновяване и оптимизиране на сградния фонд на МБАЛ, д-р Стамен Илиев АД, Монтана” на обща стойност 9 271 729 лева с бенефициент Министерство на здравеопазването.

През 2008 г. общият доход средно на домакинството в Северозападен район е

7 822 лв. и е по-нисък от този за страната – 8 686 лв., средно на лице – 3 292 лв.

По източници на доходи с най-голям относителен дял са доходите от работна заплата – 44,6%, следвани от доходите от пенсии 26,4% и предприемачество 9,5%. Като структура доходите средно на домакинство за 2008 г. в Северозападен район е най-неблагоприятна в сравнение с другите райони.

Таблица 22. Общ доход на домакинства по източници за 2008 г.

СТАТИСТИЧЕСКИ ЗОНИ, РАЙОНИ И ОБЛАСТИ	ОБЩ ДОХОД СРЕДНО НА ДОМАКИНСТВО	ОБЩ ДОХОД СРЕДНО НА ДОМАКИНСТВО ЗА СТРАНАТА
Северозападен район	7822	8686
- работна заплата	3488	4505
- извън работна заплата	399	424
- от предприемачество	745	674
- от собственост	32	77
- обезщетения на безработни	15	17
- пенсии	2069	2010
- семейни добавки за деца	64	57
- други социални помощи	292	269
- от продажба	132	192
- други приходи	414	358
Северен централен район	8154	-
Североизточен район	8737	-
Югоизточен район	8769	-
Южен централен район	8388	-
Югозападен район	9469	-
	ОБЩ ДОХОД СРЕДНО НА ЛИЦЕ	ОБЩ ДОХОД СРЕДНО НА ЛИЦЕ ЗА СТРАНАТА
Северозападен район	3292	3502
- работна заплата	1467	1816
- извън работна заплата	168	171
- от предприемачество	313	272
- от собственост	14	31
- обезщетения на безработни	6	7
- пенсии	870	810
- семейни добавки за деца	27	23
- други социални помощи	123	108
- от продажба	56	77
- други приходи	174	144
Северен централен район	3241	-
Североизточен район	3305	-
Югоизточен район	3519	-
Южен централен район	3343	-
Югозападен район	3935	-
ОТНОСИТЕЛЕН ДЯЛ		

Северозападен район ОБЩ ДОХОД	100.0	100.0
- работна заплата	44.6	51.9
- извън работна заплата	5.1	4.9
- от предприемачество	9.5	7.8
- от собственост	0.4	0.9
- обезщетения на безработни	0.2	0.2
- пенсии	26.4	23.1
- семейни добавки за деца	0.8	0.7
- други социални помощи	3.7	3.1
- от продажба	1.7	2.2
- други приходи	5.3	4.1

Източник: Национален статистически институт

Социалните услуги в района като изграденост на мрежата от заведения, количествени и качествени показатели на услугите са сравними със средните показатели за страната. Услугите, предоставяни в общността се развиват с по-бързи темпове и задоволяват голяма част от нуждите от социална интеграция на различни уязвими групи от населението (капацитет 11 176 места към 2008 г.), докато услугите в стационарни заведения извън обичайната домашна среда са недостатъчни и с незадоволително качество. Областите Видин и Ловеч разполагат с по-голям брой социални заведения, отколкото останалите области в района.

Таблица 23. *Заведения и дейности за социални услуги по райони и области към 31.12.2008 г.*

Райони, области	Заведения и дейности за социални услуги		
	Брой	Места капацитет	Преминали лица, ползвали социални услуги
България	646	69 974	133 066
Северозападен район	69	11 176	17 617
Видин	18	1 877	2 565
Враца	7	1 873	1 772
Ловеч	18	2 089	2 562
Монтана	9	1 567	1 685
Плевен	17	3 770	9 033
Северен централен район	91	10 263	16 000
Североизточен район	92	10 436	12 139
Югоизточен район	71	8 864	14 776
Южен централен район	122	12 952	32 497
Югозападен район	201	16 283	40 037

Източник: Национален статистически институт

4. Инфраструктурно развитие

Пътна мрежа

Общата дължина на пътната мрежа в Северозападния район е 6 289 км, като 3 390 км от тях са пътища от РПМ, а останалите 2 899 км са общински пътища. Републиканската пътна мрежа на територията на района включва 7 км автомагистрала, 387 км пътища I клас, 767 км пътища II и 2 229 км пътища III клас. Относителният дял на пътищата с национално и международно значение в СЗР – автомагистрала и пътища I клас е съответно 0.2% и 11.4%, т.е. по-нисък от средните стойности за страната. Районът се характеризира с по-ниска степен на изграденост на пътната инфраструктура от висок клас, което възпрепятства добрия транспортен достъп до отделни периферни територии. Гъстотата на пътищата от висок клас е 0.02 км/кв. км и е най-ниска между районите в страната. По-голяма част от пътищата в района са с трайна настилка – 99.3%. Общата дължина на пътищата с трошенокаменна настилка е 29 км, а на пътищата без настилка 24 км.

Таблица 24. Дължина на републиканската пътна мрежа в края на 2010 г. - в км и относителен дял

Райони, области	Общо	Автомагистрала	Първокласни	Второкласни	Третокласни	Автомагистрала	Първокласни	Второкласни	Третокласни
	километри					относителен дял от общата дължина - %			
България	19456	437	2970	4030	12019	2.25	15.27	20.71	61.78
Северозападен район	3390	7	387	767	2229	0.21	11.42	22.63	65.75
Видин	611	-	74	91	446	-	12.11	14.89	73.00
Враца	637	-	59	231	347	-	9.26	36.26	54.47
Ловеч	748	7	106	78	557	0.94	14.17	10.43	74.47
Монтана	603	-	52	162	389	-	8.62	26.87	64.51
Плевен	791	-	96	205	490	-	12.14	25.92	61.95
Северен централен район	2959	-	462	635	1862	-	15.61	21.46	62.93
Североизточен район	2668	84	483	467	1634	3.148	18.10	61.24	61.24
Югоизточен район	3168	87	597	767	1717	2.746	18.84	24.21	54.20
Югозападен район	3272	118	615	619	1920	3.606	18.80	18.92	58.68
Южен централен район	3999	141	426	775	2657	3.526	10.65	19.38	66.44

Източник: Национален статистически институт

Таблица 25. Пътища от републиканската пътна мрежа по вид на настилката към 31.12.2010 г.

Райони и области	Общо	Пътища с настилка					Пътища без настилка
		всичко	асфалтова	паважна	трошено-каменна	баластрена	
България	19 456	19 177	18 938	64	140	35	279
Северозападен	3 390	3 366	3 314	23	29	-	24
Видин	611	611	595	1	15	-	-
Враца	637	630	611	5	14	-	7
Ловеч	748	731	731	-	-	-	17
Монтана	603	603	588	15	-	-	-
Плевен	791	791	789	2	-	-	-

Източник: Национален статистически институт

В отделните области на района пътната мрежа е относително равномерно развита. На територията на област Плевен е разположена 23.4% от пътната мрежа на района, като тя е и с най-голяма дължина. Най-слабо развита е пътната мрежа в област Монтана – 17.8% от общата дължина на пътната мрежа в района. Пътища без трайна настилка функционират в областите Ловеч - 17 км и Враца – 7 км.

Относителният дял на изградените и функциониращи участъци от автомагистрала е малък само 0.03%. Единственият автомагистрален участък е на територията на област Ловеч – част от АМ „Хемус“. Най-голямо значение за интегрирането на района в националната и европейска пътна мрежа има първокласният път Е-79 по направление „Видн-София-Кулата“ и пътищата Е-772 и Е-83.

Изграждането на Дунав мост 2 (като комбинирано съоръжение от пътна и железопътна инфраструктура) ще засили ролята на път Е-83 и Е-79 по отношение провеждането на международен пътен трафик за и през България, което ще предизвика по-висока степен на натоварване на пътищата в Северна България. Алтернатива съществува чрез строителството на Дунав мост 3 – Оряхово-Бекет, който ще позволи облекчаване на този трафик и ще осигури стратегическа връзка между Централна и Западна Европа и Турция. В тези условия изграждането на автомагистрала Хемус в участъка и до пресичането и с път Е-85 ще бъде благоприятно от икономическа гледна точка.

Гъстотата на пътищата от висок клас /автомагистрала и пътища I клас/ е в

диапазона от 0.014 до 0.027 км/кв. км, като е най-висока в област Ловеч, а най-ниска в област Монтана. Като цяло тя е по-ниска от средната за страната 0.031, което определя, че към настоящия момент транспортното обслужване на района е на по-ниско ниво в сравнение с останалите райони – NUTS 2 на страната. Гъстотата на пътищата с регионално значение варира от 0.149 до 0.177 км/ кв. км, като средната им гъстота 0.157 е над средната за страната – 0.145.

Таблица 26. Гъстота РПМ на пътна мрежа в Северозападен район към 31.12.2010 г.

Район	Обща гъстота на РПМ км/кв. км	Гъстота на АМ и пътищата I клас	Гъстота на пътищата II и III клас	Обслужване на насел. с пътната мрежа км/ 1000 жит.
България	0.175	0.031	0.145	2.592
Северозападен	0.178	0.021	0.157	3.822
Видин	0.201	0.024	0.177	5.773
Враца	0.176	0.016	0.160	3.291
Ловеч	0.181	0.027	0.154	5.056
Монтана	0.166	0.014	0.152	3.939
Плевен	0.170	0.021	0.149	2.761

Източник: Национален статистически институт

Това потвърждава направения вече извод по отношение на транспортното обслужване, тъй като то се базира в голяма степен и на второкласни и третокласни пътища, чиито параметри за провеждане на пътен трафик са по-ниски в сравнение с пътищата от висок клас. В някои от областите като Видин и Враца пътищата втори и трети клас имат важна роля за транспортното обслужване и осигуряването на достъп до населените места в областите. Този факт определя необходимост от цялостно подобряване на експлоатационното състояние и параметрите на пътната мрежа на пътищата II и III клас на територията на Северозападния район, и особено на тези които осигуряват достъп до места от висок обществен интерес.

Фиг. 4

Железопътна мрежа и обслужване

Железопътната мрежа е втора по значение и важност за осигуряване на транспортен достъп и обслужване на населението в Северозападния район. Общата дължина на изградените и функциониращи жп линии на територията на района е 644 км, които съставляват 15.7% от жп мрежата на страната. Общата дължина на удвоените главни жп линии е 191 км – 29.6% от всички жп линии в района. Дължината на електрифицираните главни и второстепенни жп линии е 432 км – 67.1%.

Таблица 27. Железопътна мрежа към 31.12.2010 г.

Райони, области	Обща дължина на ЖП линиите	в това число		Гъстота на жп мрежата км/1000 кв.км
		Двойни ЖП линии	Електрифицирани ЖП линии	
България	4 098	969	2 785	36.92
Северозападен район	644	191	432	33.77
Видин	101	-	80	33.31
Враца	112	66	112	30.95
Ловеч	111	12	12	26.89
Монтана	115	-	115	31.64
Плевен	205	113	113	44.06
Северен централен район	631	89	437	42.14
Североизточен район	478	237	375	33.00
Югоизточен район	670	175	556	33.84
Югозападен район	899	163	669	44.27
Южен централен район	776	114	316	34.70

Източник: Национален статистически институт

Гъстотата на изградената жп мрежа в Северозападния район е 33.77 км/ 1000 кв. км, като тя е около средната стойност за страната – 36.92 км/ 1000 кв. км.

Натовареността на жп мрежата ще се увеличи и след влизане в експлоатация на Дунав мост 2, който е с комбинирано предназначение.

Основните жп линии обслужващи територията на Северозападния район са участъка от главните жп линии „София-Кулата” и „София-Г.Оряховица-Варна”. Важна роля за развитието на района имат и второстепенните жп линии „Брусарци-Лом”, „Бойчиновци-Берковица”, „Ясен-Черквица”, „Левски-Свищов” и „Левски-Троян”. Жп линията „Брусарци-Лом” обслужва товарния трафик до/от пристанище Лом. Тук трябва да се отбележи, че най-близко разположеното пристанище до столицата е именно международното пристанище Лом. В този контекст развитието и модернизацията на жп направление София-Видин/Лом е важно от гледна точка на осигуряването на производствения сектор в София, Враца, Монтана с евтин жп транспорт на масови товари и възможност за осъществяване на комбинирани превози от пристанище Лом,

както и достъп до вътрешната мрежа от водни пътища на ЕС. Жп линията „Бойчиновци-Берковица” осигурява обслужването с жп транспорт на един от големите градски центрове в Северозападния район - гр. Монтана.

Подобни функции има и жп линията „Левски-Троян”, която обслужва градовете Ловеч и Троян, както и производствените зони разположени по тази ос, като им предоставя възможности за по-евтини и по-екологични превози на пътници и товари.

В този контекст е важно да се стимулира и направи по-атрактивен железопътния транспорт в района с цел опазване на природната среда и ограничаване на замърсяванията от автомобилния транспорт. Второстепенната жп линия може да се използва за развитие на устойчив вид междуградски транспорт по оста Левски-Ловеч-Троян.

В настоящия момент незадоволителното състояние на жп гарите, ниските скорости на движение на влаковете и лошото състояние на подвижния състав са главна причина за отлива на пътниците от железопътния транспорт.

Фиг. 5

Воден транспорт

Северната граница на Северозападния район се слива с река Дунав - единствената плавателна река у нас. Транспортният потенциал на реката е огромен, особено след изграждането на канала „Рейн-Майн-Дунав”. Водният път на река Дунав е един от паневропейските транспортни коридори №7, които имат важна роля за интеграцията на регионите от „Източна Европа” в единния пазар на ЕС.

Най-голямото речно пристанище в района е международното пристанще Лом. Важна роля и добри перспективи за бъдещо развитие има и пристанище „Видин”. С по-малко значение за превозите на товари по р. Дунав са пристанищата в Оряхово, Сомовит и Никопол.

В района на гр. Видин функционират железопътна и автомобилна фериботна линия. След влизането в експлоатация на Дунав мост-2 в следващите години се очаква превозите по р. Дунав между Видин-Калафат и Оряхово-Бекет да намалее значително – до 40-50 хил. транспортни единици годишно. Двата ферибота ще осигуряват алтернативни на моста транспортни връзки с възможност за привличане на товаропоток с конкурентни на моста цени, докато се реализира строителството на моста Оряхово-Бекет, който ще даде възможност за улесняване на трафика и свързване на страните от Централна и Западна Европа с Турция. От друга страна се очаква нарастване на товаропотока между малките румънски и български пристанища, обосновано от облекчаването на митническите формалности след влизането на двете страни в ЕС. Нови ро-ро линии и пристанища за приемане на ро-ро платформи се планира да бъдат открити в повечето дунавски градове и преди всичко в Силистра, Свищов, Никопол и др.

Българските речни пристанища разполагат с по-голям капацитет от обема на обработваните в тях товари. Териториите в близост до тях са подходящи за развитие на икономически зони дейностите в които изискват транспортиране на големи обеми масови товари- стоки и/или суровини за производството им. За да се използва този местен потенциал е подходящо ревитализиране на старите индустриални зони там където съвременното развитие на градовете позволява това, както и планиране на нови „на зелено”, като основно изискване по отношение на терените следва да бъде добър достъп до пристанищата, както и подходящо обвързване с пътната и железопътната мрежа на страната.

Телекомуникации

На територията на Северозападен район функционират 534 пощенски, телеграфни и телефонни станции, което нарежда района на трето място след Южен централен и Югозападен район.

Таблица 28. Състояние на средствата на пощенските съобщения към 31.12.2010 г.

Райони и области	Пощенски, телеграфни и телефонни станции	Пощенски агентства (офиси)
България	2 981	2 135
Северозападен район	534	260
Видин	82	41
Монтана	104	38
Враца	110	43
Плевен	131	78
Ловеч	107	60
Северен централен район	481	263
Североизточен район	400	288
Югоизточен район	453	266
Югозападен район	549	675
Южен централен район	564	383

Източник: Национален статистически институт

По данни на Евростат за 2010 г., в България 26% от домакинствата имат достъп до широколентови услуги, като в ЕС-27 този дял е 61%. В Северозападен район достигнатото ниво е около средното за страната – 24%.

Таблица 29. Домакинства с широколентов достъп до Интернет през 2010 г.

Райони	% от домакинствата с широколентов достъп до Интернет		
	2008	2009	2010
ЕС-27	49	56	61
България	21	26	26
Северозападен район	12	24	24
Северен централен район	17	21	23
Североизточен район	20	23	17

Югоизточен район	17	23	22
Югозападен район	31	36	37
Южен централен район	17	21	24

Източник: Евростат

По информация на НСИ за 2010г. в Северозападен район 26.1% от домакинствата имат достъп до интернет, като за България този дял е 33.1%. Данните сочат увеличение с 1.4% спрямо 2009 г. за Северозападен район. По данни на Евростат районът значително изостава в сравнение със средното ниво в ЕС-27 (70%).

По отношение на лицата в Северозападен район, които никога не са използвали интернет в периода 2006 - 2010 г. се констатира непрекъснато намаляване - от 79.6% до 56.6%. Средно за страната стойността за 2010 г. възлиза на 51.2%., като Северозападен район се нарежда на четвърто място (56.6%), след Югозападен (37.8%), Северен централен (54.9%) и Югоизточен район (55.0%).

Таблица 30. *Достъп на домакинствата до интернет и на лица, които никога не са използвали интернет 2010 г.*

Райони	Достъп на домакинствата до интернет				Лица, които никога не са използвали интернет			
	2009		2010		2009		2010	
	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой
България	29.6	805 994	33.1	901 619	52.9	3 139 249	51.2	3 009 781
Северозападен район	24.7	86 945	26.1	91 897	60.6	422 081	56.6	387 691
Северен централен район	23.6	81 398	30.4	104 623	58.7	426 860	54.9	394 295
Североизточен район	26.8	94 164	25.8	90 437	57.7	445 964	57.3	439 515
Югоизточен район	26.8	107 268	33.3	133 098	51.5	444 341	55.0	470 668
Югозападен район	40.3	300 567	43.7	325 370	40.9	683 275	37.8	628 438
Южен централен район	25.6	135 652	29.5	156 194	59.7	716 729	58.0	689 175

Източник: Национален статистически институт

През периода 2007-2010 г. в Северозападен район делът на лицата регулярно използващи интернет расте и достига 36.4% през 2010 г. при средна стойност за страната – 47.6%. Наблюдават се различия по райони, като Северозападен район е на трето място след Югозападен и Северен централен район.

Таблица 31. Лица, регулярно използващи интернет (всеки ден или поне веднъж седмично) към 2010 г.

Райони	2007	2008	2009	2010
България	28.4	33.0	39.7	47.6
Северозападен район	21.6	23.6	34.1	36.4
Северен централен район	23.2	31.1	34.9	39.7
Североизточен район	29.1	29.1	34.6	36.3
Югоизточен район	22.9	27.0	39.7	36.2
Югозападен район	41.0	45.1	51.8	54.7
Южен централен район	21.9	29.7	32.4	34.9

Източник: Национален статистически институт

Необходимо е да се разшири достъпа до използването на мрежите и услугите на ИКТ, предвид нарастващата роля на информацията, особено в по-малките градове и селата, където обществените места за достъп до информация са единствената възможност за много потребители, но броят им все още е твърде ограничен.

Осигуряването на условия за разширяване на проникването на ИКТ извън големите градове ще създаде възможности за по-широк достъп до услуги и информация за населението и бизнеса от периферните територии. Изграждането на обществени информационни системи и гарантираното предлагане на Интернет услуги за целия обществен сектор, включително и на улеснен достъп за хората с увреждания, е задължителна стъпка към информационното общество.

Водоснабдяване и канализация

По степен на изградената водоснабдителна мрежа Северозападният район през 2009 г. се нарежда на трето място след Североизточен и Югоизточен район с дял на обслуженото от водоснабдителната мрежа население 99.2%, при среден показател за страната – 99.0%. Налице е изоставане в изграждането на канализационните мрежи. Северозападният район е с най-нисък дял на населението обхванато от канализационни мрежи – 52.9% в края на 2009 г. при средна стойност за страната – 70.4%. Във вътрешнорегионален план водещо място заемат областите Монтана, Плевен и Враца, съответно с 57.6%, 54.7%, и 54.2%. Областите Видин и Ловеч са с показатели под средните за района – 50.6% и 44.4%.

С най-голяма степен на изграденост са канализационните мрежи в Югозападен район, където те обслужват 86.5% от населението на района. При останалите райони стойностите на този индикатор варират от 60.8% – 71.7%.

Основните проблеми в района са свързани с достъпа на всички населени места до питейна вода с нужните качества и недостатъчната степен на развитие на канализационни мрежи в тях.

Таблица 32. *Дял на населението обслужвано от водоснабдителна и канализационна мрежа 2009 г.*

Райони на ниво 2	Дял на населението, обслужвано от водоснабдителната мрежа (%)	Дял на населението, обслужвано от канализационна мрежа (%)
България	99.0	70.4
Северозападен район	99.2	52.9
Северен централен район	99.2	60.8
Североизточен район	99.9	71.7
Югоизточен район	99.7	67.4
Югозападен район	99.0	86.5
Южен централен район	97.6	65.7

Източник: Национален статистически институт

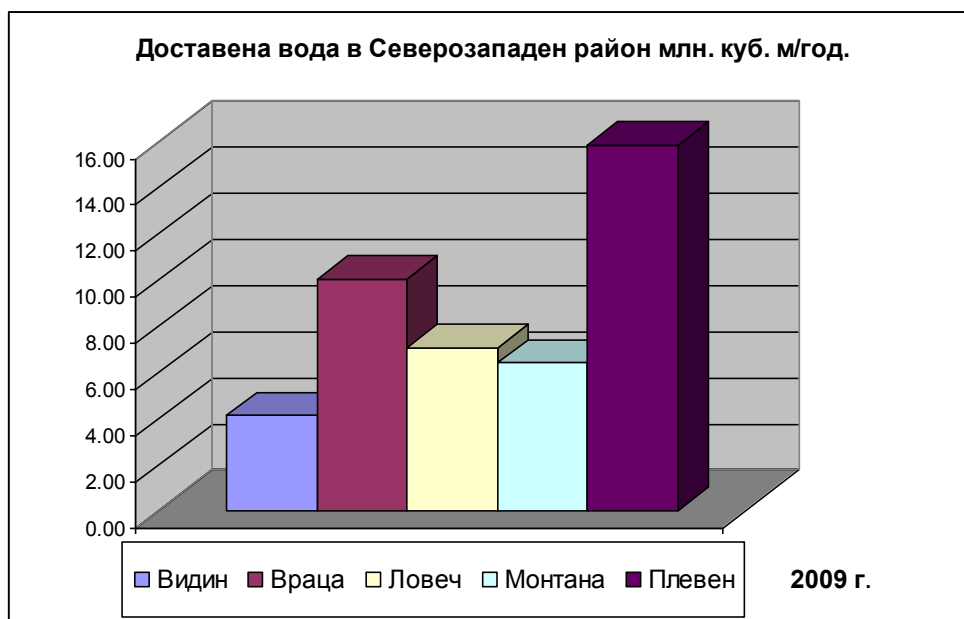
Таблица 33. Доставена вода в хил.куб. м за Северозападен район към 31.12.2009 г.

Статистически райони, области	Доставена вода			Дял на водоснабденото население от общото за страната (%)
	общо	в т.ч. питейна	в т.ч. за домакинствата	
	млн. куб. м /г.			
България	739.30	375.92	271.04	99.0
Северозападен район	43.47	39.01	29.21	99.2
Видин	4.13	3.87	3.19	98.6
Враца	10.02	9.27	6.37	99.6
Ловеч	7.05	7.05	4.85	99.4
Монтана	6.41	5.98	4.78	97.3
Плевен	15.85	12.84	10.02	100

Източник: Национален статистически институт

Доставената питейна вода за задоволяване нуждите на производствения и битовия сектор в Северозападния район в края на 2009 г. е 39.01 млн. куб. м/г. Най-големи консуматори са областите Плевен и Враца изразходващи съответно 12.84 млн. куб. м/г. и 9.27 млн. куб. м/г. от доставения ресурс. Най-малка консумация на питейна вода има област Видин 3.87 млн. куб. м/г.

Фиг. 6

Източник: НСИ

В повечето случаи доставената питейна вода не се пречиства предварително. В страната потреблението на вода остава сравнително ниско. За 2009 г. водата,

употребявана на глава от населението е 99 л/ч/ден, което като количество е значително по-малко в сравнение със средните данни за ЕС-27. В същото време количеството добита вода е почти двойно по-голямо в сравнение с други страни, което показва неефективно използване и разхищение на ресурсите от питейна вода, дължащо се до голяма степен на амортизацията на водопреносната мрежа, която на места се нуждае от цялостна подмяна. Използваните водни количества на човек на ден в Северозападен район през 2009 г. са 89 л/ч/ден, като в отделните области са съответно:

- Област Видин- 81(л/ч/ден);
- Област Враца – 88(л/ч/ден);
- Област Монтана- 86(л/ч/ден);
- Област Ловеч- 88(л/ч/ден);
- Област Плевен- 94(л/ч/ден).

Енергийна инфраструктура

Развитата национална енергетика е фактор за конкурентноспособна икономика, а в това отношение потенциалът на България е голям. Енергийната инфраструктура на страната е добре развита, включително и на Северозападен район.

Достъпът до сигурна, чиста и на конкурентни цени енергия е основен фактор за устойчиво развитие на регионите и се отразява на възможностите за развитие на икономическата активност, повишаване на заетостта, задоволяване на битовите потребности и повишаване на комфорта на живот, намаляване на миграцията и обезлюдяване на някои райони, опазване на околната среда, чистотата на околния въздух и останалите компоненти на околната среда, принос към намаляване на климатичните промени и други.

С решение от 01 юни 2011 г. на Народното събрание на Р. България е приета „Енергийна стратегия на Република България до 2020 г.” за надеждна, ефективна и почиста енергетика. Стратегията отрежда водеща роля на регионалните и общински власти за изпълнение на националната политика в областта на устойчивото енергийно развитие, включително за развитие на местна енергийна инфраструктура – топлофикационни системи, газоразпределителна мрежа, децентрализирано производство на енергия от възобновяеми източници и оползотворяване на отпадъци за енергийни цели, повишаване на енергийната ефективност във всички икономически сектори, увеличаване дела на възобновяемата енергия в общото крайно потребление на енергия и др.

Електроснабдителната мрежа в област Ловеч е добре развита и се обслужва от ЧЕЗ електроразпределение, като 32% от въздушните линии са над 30 годишни, както и повечето съоръжения. По данни на ЧЕЗ, компанията е инвестирала за периода 2005-2009 г. 450 млн. лева в обновяване на мрежата в Северозападен район, което е снизило загубите при преноса на електроенергия от 40% на 20%.

Изградената газопреносна мрежа в гр. Ловеч е 36 км, като са газифицирани промишлени предприятия, обществени сгради и обектите на социалната инфраструктура – болници, детски заведения, училища, битови абонати. Варненска черноморска технологична компания е спечелила конкурса за газификация на зона “ Мизия “, в която са включени общините Луковит, Летница, Угърчин и Ябланица. Всички обществени и производствени сгради в гр. Луковит са газифицирани. Поетапно започва и битовата газификация. Към 31.12.2009 г. има изградена напълно 13 км газопреносна мрежа.

Енергийната инфраструктура на територията на област Враца е представена от няколко предприятия добиващи енергия – АЕЦ “Козлодуй” ЕАД – град Козлодуй, МВЕЦ “Мездра”, МВЕЦ “Брусен”, МВЕЦ “Искра” – град Роман и фабрики за производство на екобрикети от слама и дървени отпадъци в град Мизия и селата Остров и Люти брод, газоразпределителното дружество “Булгаргаз” ЕАД-с ПГХ - село Чирен, топлоснабдителното дружество “Топлофикация–Враца” АД и електроразпределителното дружество –“Електроразпределение – Плевен” ЕАД – клон Враца.

Електроснабдяването на област Видин е добре развито, като системите за електроснабдяване и електроразпределение са достатъчни, в добро състояние и при така съществуващата изграденост в областта няма сериозни проблеми по отношение на електроснабдяването. Независими източници на ел. енергия и частна собственост са: ВЕЦ каскада "Горни Лом" с инсталирана мощност 8 MW, ТЕЦ Видин с инсталирана мощност 75 MVA, която работи по сключен договор за производство на ел.енергия с НЕК-ЕАД, а по трансграничния електропровод 110kV "Връшка чука" обменът на ел.енергия зависи от международно договоряне.

От решаващо значение за развитие на електроенергийния сектор е изграждането на електропровода 400 kV – Козлодуй – подстанция Бонония и уредба 400 kV в п/ст Бонония, което ще повиши значително надеждността на електроснабдяването и ще осигури възможност за реализиране на преносна връзка между електроенергийната система на България с тази на Сърбия или Румъния.

Основните проблеми, свързани с електроснабдяването на областта са: възрастовата структура на основните мрежи и съоръжения, които се нуждаят от подмяна

и ремонти; аварийните ситуации при неблагоприятни климатични условия; кражбите на ел. енергия, на ел. съоръжения и умишлени повреди по тях; нарастване задълженията на рисковите абонати.

Предвижда се и извършване на предпроектни проучвания за възможностите за газификация и топлофикация на област Видин.

Област Плевен е център на електропроизводителен, чрез ТЕЦ "Плевен", електроразпределителен и електропреносен район. Техническото състояние на мрежата е добре поддържано и е основа за по добро икономическо развитие. На територията на областта е разположена подстанция "Мизия".

През територията на област Плевен преминава магистрален газопровод, което е довело до газификация на големи промишлени консуматори, в това число и ТЕЦ "Плевен". Плевен е със сравнително висок относителен дял на топлофицирани жилища, което допринася за подобряване на екологичната среда, качеството на въздуха и увеличаване комфорта на живот. Друга възможност е започналата битова газификация, която е в различна степен на реализация за отделните градове.

Електроразпределителната мрежа в област Монтана е добре развита и оразмерена за поемане на големи натоварвания. Техническото състояние на използваните съоръжения е добро и се стопанисва от "Електроразпределение Плевен – клон Монтана" ЕАД. Бившето предприятие е приватизирано през 2004 г. и е собственост на чешкото дружество ЧЕЗ. В мрежата му са включени няколко малки ВЕЦ от община Монтана и община Георги Дамяново.

Електропреносната мрежа в областта с мощност 110 /220 и 400 кV се стопанисва от НЕК-ЕАД, Предприятие "Мрежи високо напрежение" Електропреносен район Монтана. Електропроводи с мощност 400 КВ, излизащи от АЕЦ Козлодуй до ел. подстанция "София-запад" преминават транзитно през територията на областта. ВЕЦ "Бързия", "Клисура" и "Петрохан" с мощност 110 КВ се включват в подстанция Берковица.

В област Монтана е газоснабден само областния град. До него достигат газопроводи на «Овергаз» и «Булгаргаз». На територията на град Монтана мрежата се стопанисва от «Монтанагаз» АД. Газифицирани са обществени сгради - училища, детски градини и здравни заведения, разширява се битовата газификация. В промишлената зона на гр. Монтана има достъп до двата газопровода, а основната част от производствените предприятия са газифицирани. В бъдеще следва да се разшири газоснабдителната мрежа, за да достигне до повече населени места в областта.

Добре е за в бъдеще да продължи реконструкцията и модернизацията на електропреносната и електроразпределителната мрежа и да се ускори газификацията, което ще се отрази благоприятно на състоянието на околната среда.

Възобновяеми енергийни източници

Сигурност на доставките, достъпна енергия за конкурентноспособни икономики и устойчивост на околната среда са трите стълба на интегрирания подход на ЕС към политиката за климата и енергетиката. Чрез него се цели намаляване с 20% на потреблението на енергия в сравнение с прогнозното равнище за 2020 г. и увеличаване до 20% на дела на възобновяемата енергия. Политиката на сближаване за 2007-2013 г. обръща внимание на интензивното използване на традиционните източници на енергия, енергийната ефективност и възобновяемата енергия с цел повишаване привлекателността на регионите, като същевременно се насърчава използването на възобновяема енергия като движеща сила за иновации и растеж.

Възможности за използване на възобновяеми енергийни източници съществуват във всички райони от ниво 2.

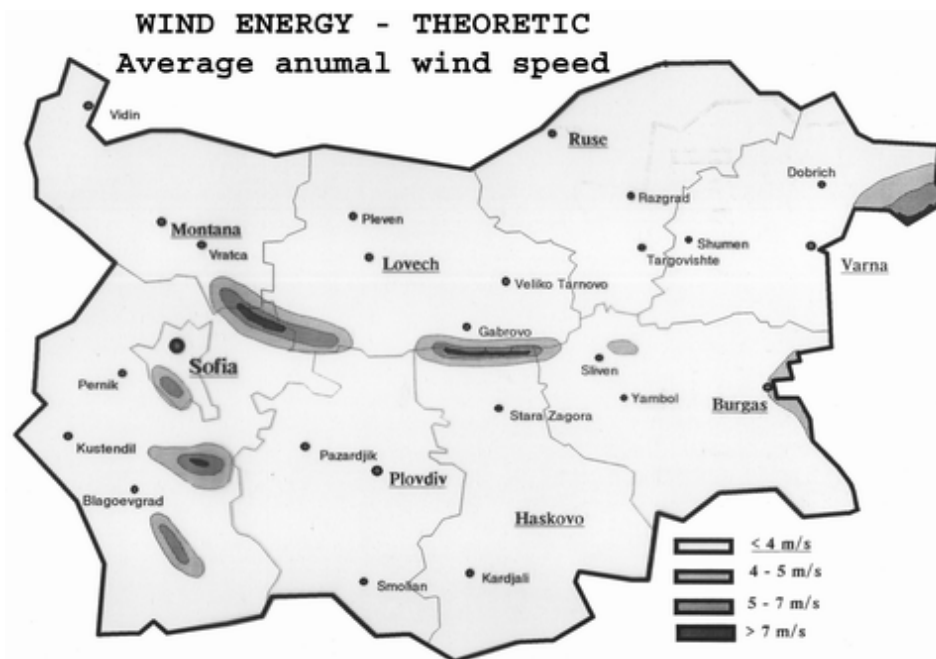
Делът на централите на ВЕИ е 12.2% от брутното производство на електрическа енергия в страната. През изминалата година е реализирано и най-голямото производство на електрическа енергия от ВЕЦ в последното десетилетие – 4 790 GWh, което представлява 10.60% от брутното производство на електрическа енергия в страната (45 172 GWh). През 2010 г. производството на електрическа енергия от ВЕЦ остава доминиращо, но в сравнение с предходните години делът на този вид централи намалява до 72%, като през 2009 г. той е бил 77%. Основната причина за тази промяна е въвеждането на нови вятърни генератори, чието производство през 2010 г. представлява 12,5% от производството на електрическа енергия от ВЕИ.

Ресурсите на вятъра определени за ниво 10 м над земната повърхност могат, макар и твърде схематично, да се групират в три ветроенергийни зони:

Зона на малкомащабната ветроенергетика. Тя включва равнинната част на страната (Дунавската равнина и Тракия), долините на р. Струма и р. Места, а също така високите полета на западна България. Тук ресурсите на вятъра на $h=10$ м са по-малки от 100 W/m^2 , броят на часовете със скорости превишаващи 3 м/сек съставляват 70-90 % от общия им брой в годината. Средно годишно продължителността на интервала от скорости 5-25 м/с тук е 900 h, което представлява около 10 % от броят на часовете в годината (8760 h). Части от югоизточната част на Северозападния район по границата

на района по билото на Стара планина попадат в тази зона.

Фиг. 7. Потенциал за използване на ветрова енергия в България

Източник: Агенция за устойчиво енергийно развитие

Зона на малкомащабната ветроенергетика. Тя включва равнинната част на страната (Дунавската равнина и Тракия), долините на р. Струма и р. Места, а също така високите полета на западна България. Тук ресурсите на вятъра на $h=10$ м. са по-малки от 100 W/m^2 , броят на часовете със скорости превишаващи 3 м/сек съставляват $70-90 \%$ от общия им брой в годината. Средно годишно продължителността на интервала от скорости $5-25 \text{ м/с}$ тук е 900 h , което преставлява около 10% от броят на часовете в годината (8760 h). Части от югоизточната част на Северозападния район по границата на района по билото на Стара планина попадат в тази зона.

Зона на средномащабната ветроенергетика.

Тя включва Черноморското крайбрежие и Добруджанското плато, тънка ивица по брега на р. Дунав и местата в планините с надморска височина до 1000 м. , където плътността на енергийния ветрови поток е в пределите на $100-200 \text{ W/m}^2$. Средната многогодишна скорост на вятъра тук превишава 3 м/сек , като броят на часовете през годината превишаващи тази скорост е около 50% . Средногодишната продължителност

Данните на Агенцията за устойчиво енергийно развитие позволяват извършването на анализи на национално ниво, докато за по-ниските териториални равнища (райони, области, общини), подобни анализи към момента са невъзможни поради липса на данни.

Нараства количеството произведена електрическа енергия от фотоволтаичните централи, които са увеличили своето производство близо пет пъти (от 3,3 GWh през 2009 г. до 14,9 GWh).

В зависимост от часовете на слънцегреене и годишната радиация България условно се разделя на три зони по отношение на използването на слънчевата енергия (фиг. 8). Основните потребители на слънчева енергия у нас са системи за топла вода в жилищни, обществени и стопански обекти.

Постигането на задължителната национална цел на Република България за 16% общ дял на енергия от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия, включително 10% дял на енергията от възобновяеми източници в транспорта, се основава на приложение на европейски директиви и План за действие за енергийна ефективност, одобрен от Европейския съвет през 2007 г. и Европейският парламент през 2008 г. Разработен е Национален план за действие за енергията от възобновяеми източници (НПДЕВИ), който обхваща периода 2010-2020 г. НПДЕВИ е представен на ЕК на 30.06.2010 г. и очертава насоките, в които секторът на ВЕИ в България трябва да се развива до 2020 г., за да бъде постигната националната задължителна цел.

По отношение на производството на електрическа енергия от ВЕИ се очаква през 2020 г. то да достигне 7 537 GWh, като основно за това ще бъдат използвани водната и вятърната енергия.

Оптималното използване на енергийните ресурси, предоставени от възобновяеми енергийни източници е средство за достигане на устойчиво енергийно развитие и минимизиране на вредните въздействия върху околната среда от дейностите в енергийния сектор.

5. Екологично състояние

Качеството на околната среда определя в голяма степен привлекателността на територията за обитаване, за бизнес и туризъм. Целите за устойчиво развитие на Северозападния район и на общините в него и отчитането на въздействието върху компонентите на околната среда, като резултат от инвестиционната и антропогенната

дейност са неразделна част от политиката за интегрирано регионално и местно развитие.

Политиката за опазване и възстановяване на околната среда е свързана с определени публични разходи за изграждане на екологична инфраструктура, за проучвания и оценки на качеството на среда. Разходите за опазване на околната среда в Северозападен район през 2009 г. възлизат на 176 614 хил. лева или 13.8% от тези за страната (1 280 563 хил. лева). Районът се нарежда на трето място след Югозападен (399 731 хил. лв.) и Югоизточен район (321 296 хил. лв.)

Таблица 34. Разходи за опазване на околната среда в хил. лв. към 31.12.2009 г.

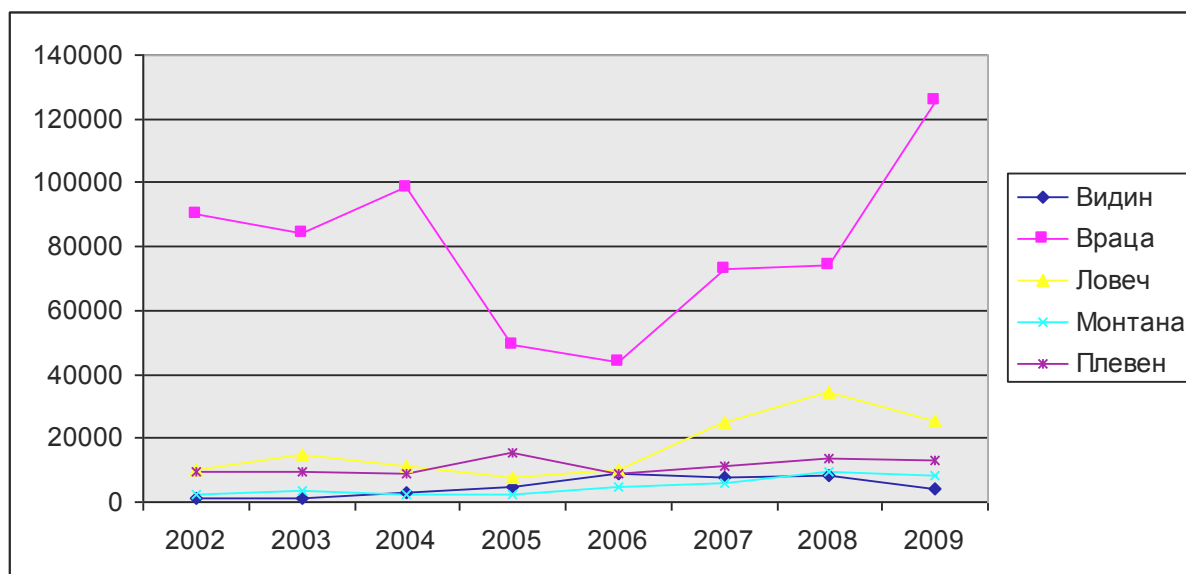
Статистически райони и области	Общо разходи за опазване на околната среда (хил. лв.)							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
България	473533	569750	658923	639320	1038544	1197422	1700329	1280563
Северозападен	112901	112937	123088	78754	76759	123162	139800	176614
Видин	1312	1379	2740	4607	9025	7915	8178	3879
Враца	89915	83978	98417	49256	43813	73112	74044	125681
Ловеч	9855	14709	11018	7594	10336	24894	34383	25609
Монтана	2246	3445	2093	2088	4473	5954	9564	8167
Плевен	9573	9426	8820	15209	9112	11287	13631	13278
Северен централен	24118	23465	35879	38993	43865	70471	112665	68271
Североизточен	45546	60205	77925	65944	105338	160353	131170	140429
Югоизточен	114829	146920	135619	87692	266360	246696	272228	321296
Югозападен	126216	156884	220868	300097	452788	443604	798058	399731
Южен централен	49923	69339	65544	67840	93434	153136	246408	174222

Източник: Национален статистически институт

През 2009 г. най-големи разходи са направени в област Враца 71.16% от разходите за района. Най-малки разходи за опазване и възстановяване на околната среда са направени в област Монтана – 4.62% и област Видин – 2.2%.

За периода 2002-2009 г. е характерно нарастване на разходите за опазване и възстановяване на околната среда в Северозападен район с 63 713 лв. в сравнение с 2002 г.

Фиг. 9. Разходи за опазване на околната среда в Северозападен район за периода 2002-2009 г.

Източник: НСИ

Качеството на атмосферния въздух

Оценката на качеството на атмосферния въздух (КАВ) се извършва за основните контролирани показатели - прах, фини прахови частици (ФПЧ), серен диоксид, азотен диоксид, тежки метали, както и за други специфични замърсители, съгласно Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ).

Северозападният район може да се определи като един от районите с благоприятни показатели по отношение на качеството на атмосферния въздух. Замърсяването в района е предимно от серни диоксида и фини прахови частици, чиито произход се обяснява с горивни и производствени процеси. За осигуряване спазването на нормите за съдържание на ФПЧ в атмосферния въздух в засегнатите РОУКАВ са разработени и приети от съответните общински органи програми за намаляване нивата на емисиите и управление качеството на атмосферния въздух, съгласно чл.27 от ЗЧАВ.

На територията на РИОСВ – Плевен, основно случаите на превишения на нормите за ФПЧ10 се наблюдават през отоплителния период. Битовото отопление е сред локалните източници на емисии на ФПЧ10 с най-осезаемо влияние. Транспортът е на второ място, а замърсяването от промишлени източници е намаляло значително. Вторичният унос от отлаганията на прах допринася за високите фонови нива на ФПЧ10.

Специфичните за района на гр. Плевен климатични и метеорологични фактори, както и reliefa също допринасят значително за превишаването на нормите за ФПЧ10.

Във връзка с превишенията на нормите единствено за показател: фини прахови частици под 10 Тm /ФПЧ10/ (и амоняк – специфичен замърсител за района на гр. Никопол), задължение за разработване на програми по чл. 27 от ЗЧАВ имат кметовете на общини: Плевен, Никопол и Ловеч. В останалите райони, в които качеството на въздуха не е нарушено, общините предприемат мерки за запазване на КАВ чрез изпълнение на програми за опазване на околната среда (по чл. 79 от Закона за опазване на околната среда) и спазване изискванията на действащото екологично законодателство.

Анализът на резултатите от извършената контролна дейност на веществата, нарушаващи озоновия слой показва, че е преустановено използването на забранени озоноразрушаващи вещества, а разрешените такива се използват в съответствие с изискванията определени в Наредбата за контрол и управление на веществата, нарушаващи озоновия слой. Има тенденция към намаляване на озоноразрушаващия потенциал на съдържаните и използвани вещества.

Промишлената дейност в района контролиран от РИОСВ - Враца е ограничена и не води до сериозно замърсяване на качеството на атмосферния въздух. Регистрираните наднормени концентрации на ФПЧ10 на територията на гр. Враца през 2010 г., както и в предходни години се дължат основно на замърсените и некачествени пътни настилки и използваните горива през отоплителния сезон в битовия сектор. Основните Дружества замърсители на атмосферния въздух: “Химко”АД, гр. Враца и “Камибо”ЕООД - ТП “Хименерго” гр. Враца – специализирани в производство на химически продукти са с преустановена производствена дейност, която през 2010 г. не е възобновявана.

През територията на РИОСВ – Монтана преминава първокласният път Е-79- част от европейския транспортен коридор № 4. Това допринася за допълнително увеличаване на емисиите на прах и вредни газове от автомобилния транспорт. В малките общини замърсяването на въздуха се дължи основно на бита при ползването на твърди горива през отоплителния сезон, а така също и на автотранспорта, особено в тези, през които преминават републикански пътища. Промишлената дейност в тези общини е силно ограничена и не води до сериозно замърсяване на въздуха.

Въпреки това не се отчита значително намаляване на съдържанието на фини прахови частици във въздушния басейн над града, главно поради повишената през

годините консумация на твърдо гориво в бита през отоплителния сезон, недоброто състояние на уличната мрежа и засиления автомобилен трафик.

Положителна тенденция е стабилното намаляване на концентрациите на серен диоксид и запазването на сравнително ниски стойности на азотен диоксид.

В община Видин също се наблюдава продължителна тенденция на запазване на сравнително високи концентрации на ФПЧ10. Общинската администрация и другите заинтересовани ведомства полагат усилия за подобряване качеството на атмосферния въздух чрез реализиране на пакет от мерки, включени в Комплексната програма за намаляване нивата на замърсителите и достигане на установените норми в районите за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ) – Видин, част от Общинската програма за околната среда.

Стойността на емисиите на парникови газове (метан, двуазотен оксид, въглероден диоксид), приравнени към CO₂ еквивалент на жител от населението за Северозападен район възлиза на 4,210 тона/жител за 2007 г. Тази стойност е по-ниска от средната за страната за същата година – 6,962 тона/жител. Най-много емисии на човек от населението се падат на областите Видин – 7,854 т и Враца – 6,628 т, следвани от Ловеч – 6,364 т, Плевен – 2,148 т и Монтана е с най – малко емисии - 0,362 т.

Пречистване на отпадните води

В периода 2006-2008 г. количеството на третираните отпадни води намалява от 53 830 хил.куб.м/година през 2006 г. на 51 828 хил.куб.м/година през 2008 г.

По данни на НСИ през 2009 г. количеството на заустените отпадни води в Северозападен район е 78.83 млн.куб.м/година. В сравнение с предходната 2008 г. количеството на заустените отпадни води е намаляло с 0.71 млн.куб.м/година.

Относителният дял на населението обслужено от пречиствателни станции за отпадни води в СЗР през 2009 г. е 22.6 %, по-нисък от средния за страната 45.2 %, като районът се нарежда на последно място сред районите от ниво 2.

На територията на района има 4 пречиствателни станции за отпадни води от общо 73 за страната. Най-висок е процентът на населението, обслужвано от СПСОВ в област Плевен – 39.4% и област Враца – 30.9%. Единствено в област Видин се прилагат само механични методи за пречистване на отпадните води.

Таблица 35. Дял на населението, обслужвано от пречиствателни станции за отпадни води и отведени отпадъчни води към 2009 г.

Статистически зони, статистически райони и области	СПСОВ	Дял на населението, обслужвано от пречиствателни станции за отпадни води (%)	Отпадъчни води, отведени без пречистване	Отпадъчни води, отведени от пречиствателни станции (селищни и други)	
				общо	В т.ч. с поне вторично пречистване
България	73	45.2	793 089	189 858	540 040
Северозападен район	4	22.6	79 539	19 719	47 459
Видин	0	0.0	6 506	2 948	2 046
Враца	1	30.9	29 004	8 192	18 140
Ловеч	1	14.5	13 793	6 923	4 447
Монтана	1	4.2	6 943	579	4 496
Плевен	1	39.4	23 294	1 078	18 330
Северен централен район	8	24.8	98 935	31 798	57 166
Североизточен район	18	61.3	88 612	24 236	57 573
Югоизточен район	19	38.9	104 507	32 148	62 338
Южен централен район	8	29.3	182 877	58 039	110 802
Югозападен район	16	71.0	238 620	23 918	204 702

Източник: Национален статистически институт

Управление на отпадъците

Количеството на битовите отпадъци през 2009 г. в Северозападния район е 392 хил. тона, съответстващи на 11% от тези в страната за същия период (3 561 хил. тона). Най-много депа за битови отпадъци функционират в област Плевен - 12, а най-малко в област Монтана - 4.

Относителният дял на обслуженото население от системи за организирано събиране на отпадъците в Северозападен район през 2009 г. е 97.0%, което е над средния показател за страната (96.6%). Във вътрешнорегионален план най-голяма част от населението обхванато от системи за организирано събиране на отпадъците е в област Монтана - 100%, следван от област Ловеч – 99.8%, Плевен - 99.0% и област Враца – 97.3%. Единствено в област Видин делът на обслуженото население е под средния за района и страната - 83.2%.

Като цяло районът се нуждае от съществено подобряване на системата за събиране на отпадъците и въвеждане на по-ефективна система за управление на отпадъците в ограничен брой регионални депа.

Таблица 36. Битови отпадъци към 31.12.2009 г.

Статистически зони, статистически райони, области	Общо образувани битови отпадъци - хил. тона	Дял на обслужваното население от системи за събиране на отпадъците -%	Събрани битови отпадъци на човек от обслужваното население - кг/чов./г.	Депозита за битови отпадъци - брой
България	3561	96.6	467	278
Северозападен район	392	97.0	429	39
Видин	54	83.2	478	10
Враца	53	97.3	262	6
Ловеч	69	99.8	456	7
Монтана	43	100.0	273	4
Плевен	173	99.0	596	12
Северен централен район	405	99.0	441	82
Североизточен район	459	87.8	451	27
Югоизточен район	471	95.0	419	30
Югозападен район	1115	98.7	524	42
Южен централен район	719	99.1	468	58

Източник: Национален статистически институт

II. АКТУАЛИЗИРАН SWOT АНАЛИЗ

Анализът на социално-икономическия профил на Северозападния район след извършените промени на териториалния обхват съгласно изискванията на регионалната класификация в ЕС за периода след 01.01.2007 г. очертава необходимостта от промени в SWOT анализа с цел постигане на съответствие между нуждите и потенциала за развитие на района и новите цели и приоритети на регионалната политика в ЕС и на национално ниво за периода 2007-2013 г.

СИЛНИ СТРАНИ	ВЪЗМОЖНОСТИ
<p><i>1. Благоприятно географско местоположение (международен път Е- 79 и трансевропейски коридори №4 и №7)</i></p> <p><i>2. Наличие на транспортни обекти с национално и международно значение (пристанища Лом , Видин, Оряхово и Козлодуй)</i></p> <p><i>3. Природно разнообразие</i></p> <p><i>4. Богато културно и историческо наследство</i></p> <p><i>5. Благоприятни почвено – климатични условия</i></p> <p><i>6. Използване потенциала на р. Дунав – транспортен, енергиен и воден</i></p> <p><i>7. Диверсифицирана структура на регионалната икономика – от ядрена енергетика и нефтопреработвателна промишленост до преработваща индустрия, производство на текстил и облекло</i></p> <p><i>8. Добре изградена мрежа от средни професионални училища</i></p> <p><i>9. Сравнително добра социална среда</i></p> <p><i>10. Развит ж.п. и воден транспорт</i></p>	<p><i>1. Развитие на Трансевропейските транспортни коридори - изграждане на втори мост на р. Дунав при Видин-Калафат, трети мост Оряхово-Бекет и развитие на съществуващите пристанища и фериботни комплекси във Видин, Лом и Оряхово</i></p> <p><i>2. Разширяване на трансгранично, междурегионално и транснационално сътрудничество</i></p> <p><i>3. Развитие на разнообразни туристически продукти и услуги (екологичен туризъм, селски, ловен, спа и др.)</i></p> <p><i>4. Повишаване на туристическия интерес към региона и засилване на потока от информация и обмен на опит в областта на туризма</i></p> <p><i>5. Развитие на мултимодални транспортни системи и комбинирани превози</i></p> <p><i>6. Достъп до ноу-хау и развитие на биологично земеделие</i></p> <p><i>7. Привличане на средства от фондовете на ЕС и МФИ за рехабилитация и модернизиране на техническа инфраструктура</i></p> <p><i>8. Интегриране на регионалната икономика към европейския пазар</i></p> <p><i>9. Привличане на преки чуждестранни инвестиции и изграждане на ПЧП</i></p> <p><i>10. Облекчен режим на трансгранични пътувания и контакти, свободно движение на хора, стоки и услуги в страните-членки на ЕС</i></p>

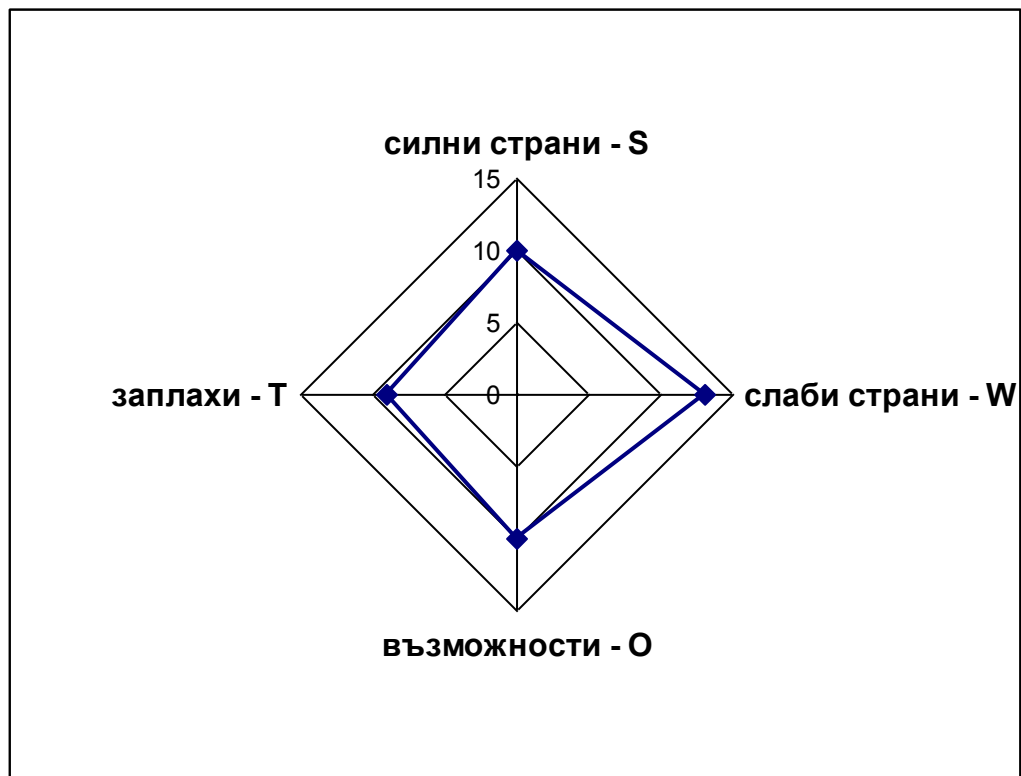
СЛАБИ СТРАНИ	ЗАПЛАХИ
<p><i>1. Относително малък брой големи структуроопределящи предприятия</i></p> <p><i>2. Технологична изостаналост и ниска конкурентноспособност на икономическите сектори</i></p> <p><i>3. Нисък дял на чуждестранните инвестиции в икономиката на района</i></p> <p><i>4. Недостатъчно развита и в лошо състояние техническа инфраструктура</i></p> <p><i>5. Амортизирана пътна мрежа от II и III клас и недостатъчно развита пътна мрежа от висок клас – автомагистрали и първокласни пътища</i></p> <p><i>6. Ниска степен на изграденост на телекомуникационните мрежи и системи</i></p> <p><i>7. Недостатъчна материално-техническа база на туризма, слабо развит туристическия маркетинг и продукти, ниско качество на услугите в туризма</i></p> <p><i>8. Ниско качество на жизнената среда – недоизградени благоустройствени и комунални системи в населените места</i></p> <p><i>9. Неблагоприятни демографски тенденции - влошена възрастова структура, обезлюдяване на части от територията; висок отрицателен естествен прираст и външна миграция на населението</i></p>	<p><i>1. Некоординирано и забавено развитие на инфраструктурата на Европейските транспортни коридори в страните от Югоизточна Европа</i></p> <p><i>2. Създаване на бюрократични пречки и слаб интерес на чуждестранните инвеститори към района</i></p> <p><i>3. Бавни темпове на технологично обновяване и въвеждане на иновации в икономиката</i></p> <p><i>4. Негативни последици от затваряне на блокове 1 - 4 на АЕЦ Козлодуй</i></p> <p><i>5. Задълбочаване на демографския срив и увеличаване на миграцията особено емиграция на висококвалифицирани кадри в чужбина</i></p> <p><i>6. Продължаващо замърсяване на околната среда и невъзстановяване на замърсените територии</i></p> <p><i>7. Негативни последици от природни и технологични рискове</i></p> <p><i>8. Ниска степен на усвояване на ресурсите за регионално и местно развитие по линия на Европейските фондове и МФИ</i></p> <p><i>9. Политическа и икономическа нестабилност в региона</i></p>

<p>10. Негъвкав пазар на труда, водещ до ниско равнище на заетост и високо ниво на безработица</p> <p>11. Недостатъчно развита мрежа от университети и еквивалентни висши учебни заведения</p> <p>12. Нисък стандарт на живот с нарастваща тенденция към натурализация на доходите</p> <p>13. Трансгранични замърсявания на въздуха и на повърхностни води</p>	
--	--

Според направения анализ са идентифицирани общо 42 фактора, от които 10 се класифицират като силни страни на района, 13 като негови слаби страни, 10 са възможности и 9 – заплахи.

Таблица 37. Класификация на факторите

Класификация на факторите	брой характеристики	относителен дял
силни страни - S	10	23,8
слаби страни - W	13	31,0
възможности - O	10	23,8
заплахи - T	9	21,4
Общо:	42	100,0

Фиг. 10

Факторите имащи отрицателен характер – слабости и заплахи са 22 и положителните – силни страни и възможности са 20. Тези фактори определят и развитието на района до сега.

Северозападният район се характеризира с добро местоположение, богати природни дадености и културно и историческо наследство. Използването на транспортния, енергиен и воден потенциал на р. Дунав, наличието на транспортни обекти като международен път Е- 79, трансевропейски коридори №4 и №7, пристанища Лом, Видин, Оряхово и Козлодуй и предстоящото изграждане на втори и трети мост над р. Дунав ще допринесат за разширяването на трансграничното, междурегионално и транснационално сътрудничество, за създаване на по-добри условия за комуникация със страните от Централна и Западна Европа.

Степента на изграденост на пътната инфраструктура е ниска, амортизирана е пътната мрежа от II и III клас. Реконструкцията и модернизацията на второкласните и третокласни пътища и общинската пътна мрежа ще подобри времето за придвижване в рамките на Северозападния район до главните транспортни направления.

В района има добре изградена мрежа от средни професионални училища, за разлика от висшите учебни заведения. Демографските тенденции са неблагоприятни –

отрицателен естествен прираст на населението, външна миграция, влошена възрастова структура, равнището на заетост е ниско, както и стандарта на живот.

Очаква се повишаване на туристическия интерес към региона, но материално техническата база е недостатъчна, ниско е и качеството на туристическите услуги. Наблюдава се най-висок темп на нарастване на туристите в област Ловеч.

Налага се необходимостта от целенасочена подкрепа на района в цялост и на отделни негови общини, покриващи критериите за целенасочена подкрепа.

Степента на изграденост на телекомуникационните мрежи и системи е ниска. Наблюдава се изоставане спрямо другите райони от страната.

Осигуряването на условия за разширяване на проникването на ИКТ извън големите градове ще създаде възможности за по-широк достъп до услуги и информация за населението и бизнеса от периферните територии.

Наблюдават се замърсявания на въздуха и повърхностните води. Продължаващото замърсяване на околната среда и наличието на замърсени територии ще изисква през следващите години насочване на средства в сферата на управление на отпадъците.

III. АКТУАЛИЗИРАНА СТРАТЕГИЯ ЗА УСТОЙЧИВО ИНТЕГРИРАНО РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

Визията, целите и приоритетите на актуализирания Регионален план за развитие на Северозападен район за периода 2011-2013 г. са формулирани въз основа на актуализирания социално-икономически анализ и SWOT-анализ, като е отчетен новия териториален обхват на района, валиден от 01.01.2007 г., с Актуализирания документ за изпълнение на Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2011-2015 г., на прилаганите оперативни програми за периода 2007-2013 г., финансирани от фондовете на ЕС и новите цели и приоритети на кохезионната политика на ЕС.

Регионалният план за развитие на Северозападен район отговаря в значителна степен на главните приоритети за развитие на ЕС и утвърдените оперативни програми за програмния период 2007-2013 година. В този аспект регионалният план приет през месец декември 2005 г. не се нуждае от коренна промяна на логиката на интервенции и посоката на развитие на региона, а на базата на вече определените с оперативните

програмни документи области на въздействие за периода 2007-2013 г. следва да се реструктурира и прецизира, с оглед постигане на съответствие между целите на регионалната политика и финансовите инструменти за реализацията ѝ.

При актуализацията са отчетени новите насоки на Общоевропейска и национална политика по отношение на регионалното развитие.

Извършените корекции в стратегическата част на регионалния план за развитие целят да осигурят сходство между 6-те регионални плана относно структура и акценти в областта на регионалното развитие. Извършените промени оптимизират приетия Регионален план за развитие на Северозападен район чрез обединение на приоритети и фокусиране на човешките и финансови усилия. Приоретизацията е изготвена въз основа на нуждите на района при отчитане на неговата специфика и възможностите за развитие.

От една страна актуализираната стратегическа част акцентира върху възможностите на местните власти, бизнеса и неправителствения сектор да инициират качествени промени на територията на региона и от друга е съобразена с промяната на териториалния обхват и социално-икономическата обстановка. Поради тази причина част от заложените приоритети и мерки в приетия Регионален план на Северозападен район 2007-2013 г. са преформулирани като дефиниции и обхват на интервенциите, а друга част не намират място в извършената актуализация.

1. ВИЗИЯ ЗА БЪДЕЩОТО РАЗВИТИЕ НА РАЙОНА

Визията на стратегията е редактирана като са отчетени два основни фактора:

- от 1 януари 2007 г. България вече е членка на ЕС;
- променен териториален обхват на Северозападния район с включване на две нови области – област Ловеч и област Плевен;

Въз основана на това текста на визията се променя по следния начин:

Визията за развитието на Северозападен район е: Динамично развиващ се Европейски регион с устойчив икономически растеж и повишена заетост, подобро качество на живот, развита инфраструктура и съхранена чиста околна среда.

2. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

Като цяло определените стратегически цели се запазват като извършените корекции целят постигане на по-точна и коректна формулировка.

2.1 Стратегическа цел 1: „Подобряване състоянието на техническата и транспортна инфраструктура за постигане на устойчиво икономическо развитие и повишаване конкурентноспособността на регионалната икономика”

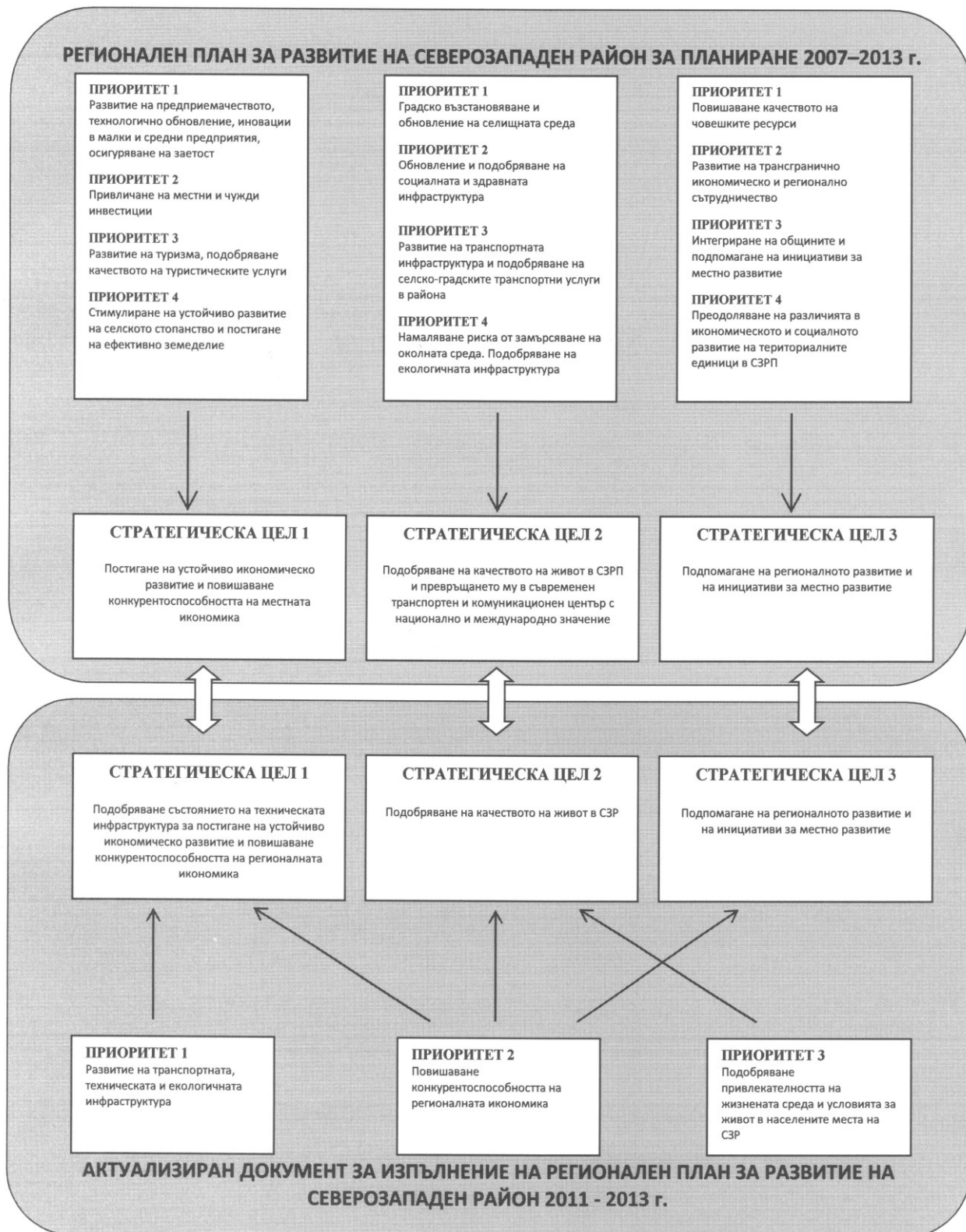
2.2 Стратегическа цел 2: „Подобряване на качеството на живот в Северозападен район”

2.3 Стратегическа цел 3: „Подпомагане на регионалното развитие и на инициативи за местно развитие”

Извършената промяна във формулировката стратегическа цел 2 води до отпадане на частта „превръщането му в съвременен транспортен и комуникационен център” тъй като в основни линии целта се съдържа в стратегическа цел 1. От друга страна превръщането на региона в транспортен и комуникационен център изискват наличие на изградена подходяща инфраструктура в добро техническо състояние.

В допълнение определените приоритети и специфични цели взаимодействат на всички нива, като оказват комплексно въздействие върху основните сектори на регионалното развитие – икономика, екология и социално развитие. По този начин се осигурява устойчивото и балансирано развитие на Северозападен район.

Схема за съответствие между цели и приоритети на Регионален план за развитие на Северозападен район за планиране за периода 2007–2013 г. и Актуализиран документ за изпълнение на Регионален план за развитие на Северозападен район 2011 - 2013 г.

3. ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ

Независимо от разширяване на териториалния обхват на Северозападния район в актуализирания социално-икономически анализ не се отчита драстично подобрене в икономическото, демографското, социалното и инфраструктурното състояние на региона. Районът все още изостава по основни социално-икономически показатели от средните за страната. В тази връзка настоящите корекции целят чрез ясно формулиране на приоритети за развитие и концентриране на усилия, средства и човешки ресурси и при последователна политика да се намалят съществуващите различия с останалите пет района.

С оглед на това приоритетите в приетия Регионален план за развитие на Северозападния район са редактирани и преформулирани в специфични цели без да нарушават логиката на интервенция.

Целта на извършените изменения е постигането на по-тясно обвързване със стратегическите цели на националната и европейската регионална политика и оперативните програми, финансирани от фондовете на ЕС.

От приетия през месец декември 2005 година Регионален план за развитие на Северозападен район отпадат следните приоритети:

1. По цел 1 „Постигане на устойчиво икономическо развитие и повишаване конкурентноспособността на местната икономика” отпада приоритет 4: „Стимулиране на устойчиво развитие на селското стопанство и постигане на ефективно земеделие”. Приоритетът е специфичен като дейностите намират подкрепа единствено по Програмата за развитие на селските райони. В обхвата на приоритета липсва регионална насоченост, като интервенциите са насочено главно към селскостопански производители.

2. По цел 3: „Подпомагане на регионалното развитие и на инициативи за местно развитие” отпадат два приоритета:

- Приоритет 3: „Интегриране на общините и подпомагане на инициативи за местно развитие” – мерките в приетия Регионален план дублират дейности залегнали в останали приоритети. В настоящата актуализация на стратегическата част дейностите по този приоритет влизат в обхвата на интервенции на приоритети 1 „Развитие на транспортна и екологична инфраструктура” и приоритет 2 „Повишаване конкурентноспособността на регионалната икономика”

- Приоритет 4: „Преодоляване на различията в икономическото и социалното развитие на териториалните единици в СЗР” – част от мерките в рамките на

този приоритета дублират дейности залегнали в останали приоритети а в другата си част мерките не предполагат регионална насоченост, а са свързана с цялостната национална политика.

Използваният подход ще позволи максимално използване на дадености на територията на района залегнали в Политиката на сближаване в подкрепа на растежа и заетостта: Стратегически насоки на Общността по отношение на сближаването 2007-2013, Териториалния дневен ред на Европейския съюз и Стратегията „Европа 2020”.

Приоритет 1 „Развитие на транспортната, техническа и екологична инфраструктура“

Дефинираният Приоритет 1 обединява два от приоритетите на цел 2 „Подобряване на качеството на живот в Северозападен район и превръщането му в съвременен транспортен и комуникационен център с национално и международно значение” както следва:

- Приоритет 3 „Развитие на транспортната инфраструктура и подобряване на селско градските транспортни услуги в района“.
- Приоритет 4 „Намаляване риска от замърсяване на околната среда. Подобряване на екологичната инфраструктура”.

Привлекателна жизнената и бизнес среда зависят от наличието и качеството на базовата инфраструктура и поради тази причина дефинирания приоритет е насочен изцяло към подобряване на инфраструктурата – техническа и екологична. Създаването на базовите условия за развитие на бизнес ще стимулира икономическата активност, ще подобри качеството на живот на населението и ще спомогне за съхранението на природната среда.

Интервенциите в инфраструктурата ще бъдат насочени към обекти в райони с потенциал на растеж и изостанали райони. Приоритетно ще се подкрепят инициативи с регионално и над регионално значение.

Основните специфични цели по Приоритет 1 са:

Специфична цел: 1.1 „Развитие на транспортната инфраструктура”

Обосновка:

Районът се характеризира с ниска степен на изграденост на пътната

инфраструктура, което възпрепятства добрия транспортен достъп до отделни периферни територии и до трансевропейските транспортни коридори №4 и №7 и международен път Е-79.

Подобряването на транспортния достъп в рамките на Северозападния район до главните транспортни направления чрез реконструкция и модернизация на второкласни и третокласни пътища и пътища от общинската пътна мрежа ще позволи значително намаляване на времето за придвижване. Това от своя страна ще разшири полето на действие на регионалните центрове, предлагащи услуги с определено качество. Ще се подобри достъпът на периферните и изостаналите в икономическо отношение територии до регионалните пазари на стоки и суровини, както и до големите индустриални икономически центрове.

Действията ще бъдат насочени към подобряване на транспортния достъп на регионално ниво до главните транспортни коридори, като на местното население така и на бизнеса.

Изграждането на мост Оряхово-Бекет е включено в Дунавската стратегия и би могло да се реализира чрез ПЧП.

Настоящата специфична цел запазва основния обхват на Приоритет 3 „Развитие на транспортната инфраструктура и подобряване на селско-градските транспортни услуги в района“ от Цел 2 като извършената корекция обхваща част за подобряване на селско-градските транспортни услуги в района. Промяната осигурява логическа последователност в обхвата на целта и се дава възможност за коректно и точно отчитане на напредъка в нейното изпълнение.

Финансова подкрепа:

Оперативна програма „Транспорт“ ще подкрепи реконструкцията и модернизацията на отсечката Димово – Ружинци, която е важен участък от международния път по трансевропейския коридор №4.

Оперативна програма „Регионално развитие“ ще подкрепи реконструкцията и модернизацията на пътната мрежа от II^{pn} и III^{tm} клас и общинската пътна мрежа чрез дейности в рамките на приоритетна ос 2 „Регионална и местна достъпност“, операция 2.1 „Регионална и местна пътна инфраструктура“.

За общинската пътна мрежа останала извън обхвата на подкрепата по ОП „Регионално развитие“ ще бъде осигурено съдействие чрез **Програмата за развитие на селските райони** съгласно ОС 3 „Качеството на живот в селските райони из

разнообразяване на селската икономика”, мярка „Обновяване и развитие на селата”.

Специфична цел: 1.2 „Намаляване риска от замърсяване на околната среда и подобряване на екологичната инфраструктура”

Обосновка:

Специфичната цел насочва действията в три основни направления

- Водоснабдяване и канализация;
- Управление на отпадъците;
- Предотвратяване на риска.

Интервенциите в сферата на екологичната инфраструктура са насочени към подобряване на водоснабдителни и канализационни системи в т. ч. изграждане на нови и разширяване на съществуващи пречиствателни съоръжения. Действията са насочени в изпълнение на Директива на Съвета 2000/60/ЕС и Директива на Съвета 91/271/ЕЕС.

Продължаващото замърсяване на околната среда и наличието на замърсените територии изисква през следващите години насочване на инвестиции в сферата на управление на отпадъците в изпълнение на Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно отпадъците и Директива 1999/31/ЕЕС за депониране на отпадъци. Ще се стимулират интервенции по отношение депонирането, обезвреждане и рециклирането на битови и производствени отпадъци и рекултивация на замърсени територии.

Зачестилите през последните години природни бедствия в следствие на климатични или човешки действия предразполагат към целенасочени усилия в посока на предпазване от наводнения, свлачища, пожари и замърсявания (в т.ч трансгранични замърсявания).

Формулираната специфична цел обхваща Приоритет 4 от Цел 2 в приетия Регионален план, като се запазва обхвата на въздействие, тъй като целта съответства на общите цели и приоритети за развитие на ЕС и Актуализирания документ за изпълнение на Националната стратегия за регионално развитие на република България за периода 2011 – 2015 г.

Финансова подкрепа:

Основната подкрепа ще бъде осигурена по линия на ОП „Околна среда” 2007-2013 чрез следните приоритети:

- Приоритет 1 „Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в населени места с над 2000 еквивалентни жители“;
- Приоритет 2 „Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци“.

Програмата за развитие на селските райони ще подкрепи изпълнението на конкретната специфична цел чрез ОС 3 „Качеството на живот в селските райони и разнообразяване на селската икономика” мярка „Обновяване и развитие на селата”.

Интервенциите по отношение на предотвратяване на риска ще бъдат подкрепени по ОП „**Регионално развитие**” в рамките на приоритет 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие” операция 1.4 „Подобряване на физическата среда и превенция на риска” при отчитане на териториалния обхват.

Общините извън обхвата на приоритетна ос 1 от ОП „Регионално развитие” ще получат подкрепа по приоритетна ос 4 „Местно развитие и сътрудничество” операция 4.1 „Дребно мащабни местни инвестиции”.

Приоритет 2 „Повишаване конкурентноспособността на регионалната икономика”

Постигането на устойчив икономически растеж изисква създаване и развитие на конкурентна икономика базирана на висока производителност, на основата на иновации и технологично обновяване и разнообразяване структурата на икономиката. В икономически аспект ключов проблем пред регионалната икономика се явява липсата на стабилност на производството, което да създаде условия за доверие на местните и чуждестранни стопански субекти. За постигане на дефинирания приоритет са важни способностите на регионалните власти и бизнес за отговор на изискванията на пазар, бързото адаптиране на съществуващите ресурси и същевременно развитието и създаването на нови.

Приоритетът е насочен към Стратегическа цел 1, като постигането на устойчив икономически растеж ще създаде основните предпоставки и за повишаване стандарта на живот съгласно Стратегическа цел 2.

Дефинираният приоритет обхваща приоритети към Цел 1 „Постигане на устойчиво икономическо развитие и повишаване конкурентноспособността на местната икономика” от приетия Регионален план за развитие на Северозападен район както

следва:

- **Приоритет 1:** „Развитие на предприемачеството, технологично обновление, иновации в малки и средни предприятия, осигуряване на заетост”;
- **Приоритет 2:** „Привличане на местни и чужди инвестиции”;
- **Приоритет 3:** „Развитие на туризма, подобряване качеството на туристическите услуги”.

За повишаване на регионалната конкурентност важно значение има наличието на социален капитал и качеството на предлаганите услуги, поради което към така формулирания приоритет се включва Приоритет 1 „Повишаване качеството на човешките ресурси” към Цел 3 „Подпомагане на регионалното развитие и на инициативи за местно развитие” от приетия Регионален план.

Основните специфични цели по Приоритет 2 са:

Специфична цел: 2.1 „Модернизиране и развитие на бизнес инфраструктурата и технологично обновление”

Обосновка:

Настоящата специфична цел обединява следните два приоритета към Цел 1 „Постигане на устойчиво икономическо развитие и повишаване конкурентноспособността на местната икономика” от приетия Регионален план за развитие на Северозападния район:

Приоритет 1 „Развитие на предприемачеството, технологично обновление, иновации в малки и средни предприятия, осигуряване на заетост”;

Приоритет 2 „Привличане на местни и чужди инвестиции”.

Обединяването на двата приоритета се извършва въз основа на тяхната взаимовръзка и допълняемост, като по този начин се дава възможност за фокусиране на усилията на местната власт и социално-икономическите партньори за създаване на привлекателна бизнес среда.

Констатираната технологична изостаналост и ниска конкурентоспособност на икономическите сектори на територията на Северозападния район се явява сериозна пречка за постигане на траен и дългосрочен растеж, висока заетост и добро използване на човешките и материалните ресурси. Ликвидацията на структуроопределящи

предприятия и ниският дял на инвестиции в региона изискват усилията да се насочат към създаването на иновационни и адаптирани „кълстери“, бизнес мрежи и индустриални/ бизнес зони там, където икономическите среди, научната общност и администрацията работят съвместно.

Привличането на инвестиции и модернизация на остарели или изоставени промишлени обекти в региона е насочено към преодоляване на структурните промени, като важна предпоставка за преодоляване на социално-икономическите проблеми характерни в региона. Изграждането на индустриални и бизнес паркове ще спомогнат за насърчаване на инвестициите и стимулиране на публично-частното партньорство като ще осигури положителен социален и демографски ефект върху региона и ще даде възможност за реализиране на инвестиционни проекти, както и за вложения в производство и услуги с по-висока добавена стойност.

Интервенциите са насочени към преодоляване на ниската конкурентоспособност на регионалната икономика, чрез стимулиране изграждането на бизнес инфраструктура, насърчаване на технологичното обновление, инвестициите и публично - частното партньорство.

Ще се стимулират дейности насочени към инвестиции в изграждане на нови и обновяване на съществуващи индустриални и бизнес зони (в т.ч. тяхното инфраструктурно обезпечаване), формиране на кълстери и модернизация на предприятията. За повишаване на инвестиционната привлекателност и регионалната конкурентоспособност ще бъдат подпомогнати дейности свързани с изграждане на газоразпределителна мрежа и изграждане на инсталации за използване на ВЕИ.

Финансова подкрепа:

Изграждането на подходящата инфраструктура в индустриалните и бизнес паркове ще бъде подкрепено чрез ОП „Регионално развитие” по:

- Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие”, операция 1.3 „Организация на икономическите дейности” съгласно териториалния обхват на приоритета;
- Приоритетна ос 2 „Регионална и местна достъпност”, операция 2.3 „Достъп до устойчиви и ефективни енергийни ресурси” съгласно обхвата на операцията.

Общините извън обхвата на приоритетна ос 1 от ОП „Регионално развитие” ще получат подкрепа по приоритетна ос 4 „Местно развитие и сътрудничество” операция 4.1 „Дребно мащабни местни инвестиции”.

Подкрепа по специфичната цел ще бъде оказана и по **ОП „Развитие на конкурентноспособността на българската икономика” 2007-2013** чрез следните приоритети:

- Приоритетна област 1: „Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационните дейности”;
- Приоритетна област 2: „Повишаване ефективността на предприятията и развитие на благоприятна бизнес среда”.

Специфична цел: 2.2 „Развитие на туризма и подобряване на туристическите услуги”

Обосновка:

Специфичната цел отговаря изцяло на Приоритет 3 на Цел 1 от приетия Регионален план за развитие на Северозападен район, като промени по отношение на формулировка и обхват не са извършвани.

Благодарение на своята вековна история, съхранените разнообразни исторически обекти и запазена природна среда и потенциала на река Дунав, Северозападният район разполага със значителен потенциал за развитие на алтернативни форми на туризъм, каквито са културно-историческия и екотуризма. Районът е сравнително непознатата територия за организирани международни посещения. Въпреки наличието на подходящи условия за развитие на туризма Северозападният район има най-малък дял от приходите в туризма за страната. Основните причини се крият в липса на достъпност за недвижимите паметници на културата и липсата на прилежаща инфраструктура, която би позволила паметниците да бъдат социализирани и включени в туристически дейности. Лошата социализация се поражда от различни фактори, като консервация и реставрация, липсата на мащабни археологически проучвания и реставрационни дейности, липсата на информация и други.

Стимулиране на развитието на туризма в региона и използване на природните дадености: Стара планина, р. Дунав, резервати, защитени територии, природни паркове, богатото културно - историческо наследство, манастири, минерални извори и др. ще съдейства за постигане на устойчив икономически растеж, който да спомогне за преодоляване на съществуващите регионалните различия на територията на страната и констатирания сезонен характер на туристическия продукт. В допълнение ще бъде

стимулирано и развитието на свързаните производства от секторите преработваща промишленост и услугите, което ще се отрази и в ръст на инвестициите в региона като цяло.

Запазва се логиката на интервенция свързана с подобряване, обновяване и разширяване на обекти на природното и културно наследство и/или групи от такива обекти и свързаната с тях публична инфраструктура.

Акцент се поставя върху развитието на туристическите обекти и маркетинг на туристическия продукт при пълноценно използване на възможностите.

Финансова подкрепа:

Основната подкрепа ще бъде осигурена от ОП „**Регионално развитие**” в рамките на приоритет 3 „Устойчиво развитие на туризма” чрез:

- операция 3.1 „Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура”;
- операция 3.2 „Развитие на регионален туристически продукт и маркетинг на дестинациите”.

Общините с население под 10 хиляди жители ще получат подкрепа за развитие на туризма чрез **Програмата за развитие на селските райони** чрез приоритетна ос 3 „Подобряване на качеството на живот и насърчаване на възможностите за заетост в селските райони”.

Специфична цел: 2.3 „Повишаване качеството на човешките ресурси и публичните услуги”

Обосновка:

Формулираната специфична цел се базира основно на Приоритет 1 към Цел 3 от приетия Регионален план на Северозападен район като запазва основния обхват на въздействие.

От една страна повишаването качеството човешкия капитал ще подобри значително бизнес средата и в бъдеще ще послужи за привличането на инвестиции в сектори генериращи по-висока добавена стойност в икономиката. От друга страна местната власт има важна роля за създаване на привлекателна среда за развитие на бизнеса, която ще се засилва в рамките на процеса на децентрализация. От качеството на услугите и от активността на местните власти до голяма степен зависи избора на инвеститора за място на инвестицията и условията за развитие на местния бизнес.

Ще се стимулират дейности насочени към подобряване на човешките ресурси чрез инвестиции в човешки капитал. Допълнителни интервенции ще бъдат насочени към укрепване на капацитета на институции и организации от региона за подобряване на предоставяне на публичните услуги.

Финансова подкрепа:

Специфичната цел ще получи подкрепа основно по три основни оперативни програми.

ОП „Развитие на човешки ресурси” 2007-2013 ще подкрепи усилията основно чрез:

1. Приоритетно направление 2 „Повишаване на производителността и адаптивността на заетите”;

- Област на интервенция - „Подобряване на адаптивността на заетите лица”;
- Област на интервенция – „Подобряване на условията на труд на работното място”;

2. Приоритетно направление 3: „Подобряване на качеството на образованието и обучението в съответствие с потребностите на пазара на труда за изграждане на икономика, основана на знанието”.

ОП „Административен капацитет” 2007-2013 ще подпомогне изграждането на ефективна администрация чрез следните приоритетни оси:

- Приоритетна ос 1 „Добро управление”;
- Приоритетна ос 2 „Управление на човешките ресурси”;
- Приоритетна ос 3 „Качествено административно обслужване и развитие на електронното управление”.

ОП „Регионално развитие” 2007-2013 ще подкрепи изпълнението на специфичната цел чрез приоритетна ос 5 „Техническа помощ”, операция 5.3 „Изграждане на капацитет на бенефициентите на ОПРР”.

Специфична цел: 2.4 „Развитие на трансгранично междурегионално и транснационално икономическо сътрудничество”

Обосновка:

Специфичната цел покрива изцяло нивото на интервенция на Приоритет 2 към Цел 3 „Подпомагане на регионалното развитие и на инициативи за местно развитие”, като е разширен обхвата на сътрудничество.

Разширяването в обхвата на специфичната цел ще позволи на региона да изгради партньорства за сътрудничество и да бъдат създадени контакти, като по този начин ще се подпомогне устойчивото развитие на Северозападния район чрез пълноценно използване на членството на България в Европейския съюз.

Интервенциите ще подкрепят проекти за модернизация на трансгранична инфраструктура, подобряване на капацитета на общините, осъществяване на съвместни проекти за икономическо развитие, опазване на околната среда, туризъм, културен, образователен обмен и работа в мрежи. Ще се насърчи обмяната на опит и добри практики между представители на местната власт, неправителствения сектор в региона и бизнеса в сферата на околната среда, туризма, насърчаване на икономическото развитие и внедряване на нови технологии и ноу-хау. Ще бъдат стимулирани инициативи и проекти за икономически, социален и културен обмен.

Финансова подкрепа:

В рамките на програмния период основна подкрепа интервенциите ще получат подкрепа от:

- Програмата за трансгранично сътрудничество България – Сърбия;
- Програмата за трансгранично сътрудничество България – Румъния 2007-2013;
- Оперативна програма за междурегионално сътрудничество в ЕС INTERREG IVC;
- Оперативна програма за транснационално сътрудничество в Югоизточна Европа 2007-2013 г.

Дейностите по специфичната цел ще получат подкрепа по **ОП „Регионално развитие”** чрез приоритетна ос 4 „Местно развитие и сътрудничество”, операция 4.2 „Междурегионално сътрудничество”.

Специфичната цел ще получи подкрепа и от **ОП „Развитие на човешките ресурси”** чрез приоритетна ос 7 „Транснационално и междурегионално сътрудничество”.

Приоритет 3. „Подобряване привлекателността на жизнената среда и условията за живот в населените места на Северозападен район”

След извършените социално-икономически промени, градовете и прилежащи икономически зони в Северозападен район запазват сравнително благоприятна стопанската конюнктура благодарение на нарастването на вътрешните и външните

производствени инвестиции и по-добрите условия за предприемачество и бизнес.

Създаването на благоприятна жизнена среда в градските центрове и заобикалящите ги територии ще стимулира инвестиционната активност и ще ограничи негативните процеси в демографската система. Формирането на отделен приоритет в Регионалния план за развитие на Северозападен район се определя от политиката за подкрепа на интегрираното развитие на градските райони залегнали в актуализирания документ за изпълнение на Националната стратегия за регионално развитие 2011-2015 г., в ОП „Регионално развитие” и новите насоки за регионално развитие в рамките на ЕС.

Приоритетът осигурява пряка връзка с подобряване качеството на живот на местното население и постигане на устойчив икономически растеж при отчитане на водещата роля на градските центрове в икономическото, социалното и културното развитие на региона.

Дефинираните специфични цели покриват следните два приоритета към цел 2: „Подобряване на качеството на живот в СЗР и превръщането му в съвременен транспортен и комуникационен център с национално и международно значение” от приетия Регионален план за развитие:

- Приоритет 1: „Градско възстановяване и обновление на селищната среда”;
- Приоритет 2: „Обновление и подобряване на социалната и здравната инфраструктура”.

Към дефинирания приоритет е включена нова специфична цел, която да концентрира усилия за развитие на устойчив и достъпен градски транспорт, с координирани връзки към транспортните мрежи на градовете и прилежащите територии като по този начин се постига по-висока степен на обвързаност с новите насоки в развитие на регионите залегнали в Лайпцигска харта за устойчиви европейски градове и в Териториалния дневен на ЕС.

Основните специфични цели по Приоритет 3 са:

Специфична цел: 3.1 „Развитие, укрепване и обновление на градските центрове и прилежащите територии”

Обосновка:

Формулираната специфична цел отразява част от заложените интервенции по Приоритет 1 към Цел 2 от приетия Регионалния план за развитие, като

формулировката се запазва без промени. Намалването на обхвата по отношение на предвидените интервенции се дължи на тяхното препокриване с предвидени действия по останалите приоритети и специфични цели.

Интервенции ще бъдат насочени към мерки свързани с енергийната ефективност и икономичното използване на природните ресурси при отчитане на икономическата ефективност, обновяване на жилищния фонд, благоустройство на територията. Предвидените действия ще окаже позитивно въздействие върху подобряване на качеството на живот на жителите.

Важна основа за ефективното и устойчиво използване на ресурсите е структура на населеното място, като това ще се постигне чрез териториалното устройство и градоустройствените схеми.

Финансова подкрепа:

Основната финансова подкрепа ще бъде осигурена чрез **ОП „Регионално развитие” 2007-2013** в рамките на Приоритет 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие” по следните операции:

- Операция 1.2 „Жилищна политика”;
- Операция 1.4 „Подобряване на физическата среда и превенция на риска”.

Специфична цел: 3.2 „Обновяване и подобряване на социалната, културната и здравната инфраструктура”

Обосновка:

Формулираната цел отговаря на Приоритет 2 към Цел 2 от приетия Регионален план за развитие на Северозападен район, като извършената корекция допълва специфичната цел по отношение на културната инфраструктура.

Промяната цели да осигури комплексното развитие и обновлението на градските центрове и подобряване привлекателността на региона по отношение на място за бизнес и живот.

Финансова подкрепа:

Инвестиционните мерки ще бъдат подкрепени чрез **ОП „Регионално развитие” 2007-2013** по приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие” чрез операция 1.1 „Социална инфраструктура”, като се предвиждат и интервенции в посока на адаптиране на инфраструктурата към нуждите на лица в неравностойно положение.

Създадените благоприятни условия в социалната сфера ще получат хоризонтална подкрепа чрез ОП „Развитие на човешките ресурси” по Приоритетно направление 3: „Подобряване на качеството на образованието и обучението в съответствие с потребностите на пазара на труда за изграждане на икономика, основана на знанието”.

Общините извън обхвата на приоритетна ос 1 от ОП „Регионално развитие” ще получат подкрепа по приоритетна ос 4 „Местно развитие и сътрудничество” операция 4.1 „Дребно мащабни местни инвестиции”.

Специфична цел 3.3 „Модернизиране на транспортната система в градските центрове и подобряване на селско-градските транспортни услуги”.

Обосновка:

Важна предпоставка за създаване на привлекателни условия се явява състоянието на транспортните системи, като тяхното подобрене и модернизация ще се отрази позитивно върху жизнените и екологичните условия в градските центрове и ще стимулира инвестиционна активност. С осигуряване на по-добри селско-градски услуги се цели да се подобри достъпа на местното население до административните и икономически центрове в Северозападния район, като по този начин ще се постигне увеличаване на заетостта в региона и намаляване на безработицата в населените места извън областните и общински центрове.

Подкрепата по тази цел следва да се насочи към управлението на трафика и взаимосвързващите транспортни възли, включително велоалеи и пешеходни зони.

Специфичната цел обхваща част от приоритет 3 към цел 2 от Регионалния план за развитие като интервенциите са свързани с оптимизиране на транспортните схеми на пътническите превози.

Финансова подкрепа:

Инвестиционните мерки ще бъдат подкрепени чрез ОП „Регионално развитие” **2007-2013** по приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие” чрез следните операции:

- Операция 1.4 „Подобряване на физическата среда и превенция на риска”;
- Операция 1.5 „Системи за устойчив градски транспорт”.

4. ОБЩА ОЦЕНКА НА НЕОБХОДИМИТЕ РЕСУРСИ

Общата оценка на необходимите ресурси за постигане целите на Регионалния план за развитие е нов момент в съдържанието на Актуализирания документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Северозападен район за периода 2011-2013 г. Общата оценка на необходимите ресурси не представлява финансов план, а експертна оценка на необходимите финансови ресурси за реализиране целите на Регионалния план за развитие на Северозападен район.

По отношение на финансовите източници (чл.26 от Закона за регионалното развитие) общата оценка обхваща четири основни направления:

- национално публично финансиране (републикански, общински бюджети, както и финансови ресурси от други източници – публични фондове, предприятия, фондации, асоциации, сдружения и др.);
- европейски средства (от фондове на ЕС);
- международни финансови институции;
- частно финансиране (частни фирми, банки, застрахователни компании и др.).

Експертната оценка на необходимите финансови средства е базирана както на приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие така и на Регионалния план за развитие на Северозападен район и е представена с абсолютни числа и относителни дялове. При анализа на необходимите средства по приоритети са взети предвид ограниченията при финансирането на оперативните програми, отразяващи от една страна прилагането принципа на допълняемост, а от друга - произтичащи от законодателството за предоставяне на държавни помощи.

Оценката е направена, като е отчетен броя на населението на района от ниво 2 към 31.12.2010 г. по данни на НСИ и специфичния размер на помощта от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС и националното съфинансиране по информация от Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България към 31.05.2011 г. При изчисленията е използвана следната методика: населението на България е приравнено на 100% и е изчислен относителния дял на населението на Северозападен район.

На база на съответните дялове е изчислен размера на средствата, предвидени по оперативните програми – по фондове на ЕС (Европейски фонд за регионално развитие, Европейски социален фонд, Кохезионен фонд) и националното съфинансиране за

Северозападен район – таблица 38. В таблица 39 са представени данни за предвидените финансови средства от Структурните и Кохезионния фонд на ЕС и съответно от национално съфинансиране на глава от населението общо за страната и за Северозападен район. Посочените стойности са сумарни за трите години до края на настоящия програмен период – 2011, 2012 и 2013 г. В таблица 40 са представени данни за предвидените финансови средства от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и съответно националното съфинансиране на глава от населението (общо за страната и за Северозападен район), като стойностите са за периода 2011-2013г. Следва да се уточни, че са отчетени единствено финансовите средства по мерките 3.1.3, 3.2.1 и 3.2.2 по ос 3 „Качеството на живот в селските райони и разнообразяване на селската икономика” на Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г., които имат отношение към изпълнението на Регионалния план за развитие на Северозападен район.

Таблица 38. Финансиране от оперативните програми за Северозападен район за периода 2011-2013 г. (в лв.)

	Европейски фонд за регионално развитие - ЕФРР (ERDF)	Европейски социален фонд - ЕСФ (ESF)	Кохезионен фонд - КФ (CF)	Национално съфинансиране	ОБЩО:
България	3 279 183 858	1 212 848 827	2 322 482 476	1 376 657 553	8 191 172 714
<i>в т.ч: ОП Регионално развитие</i>	1 392 530 133	0.0	0.0	245 740 610	1 638 270 743
<i>ОП Конкурентноспособност</i>	1 010 707 356	0.0	0.0	178 360 121	1 189 067 477
<i>ОП Човешки ресурси</i>	0.0	1 055 627 682	0.0	186 287 237	1 241 914 919
<i>ОП Транспорт</i>	377 330 740	0.0	1 277 365 364	387 758 025	2 042 454 129
<i>ОП Околна среда</i>	449 203 270	0.0	1 045 117 112	342 046 824	1 836 367 206
<i>ОП Административен капацитет</i>	0.0	157 221 145	0.0	27 744 908	184 966 053
<i>ОП Техническа помощ</i>	49 412 359	0.0	0.0	8 719 828	58 132 187

Северозападен район	386 943 695.3	143 116 161.6	274 052 931.2	162 445 591.2	966 558 379.3
<i>в т.ч: ОП Регионално развитие</i>	164 318 555.7	0.0	0.0	28 997 392.0	193 315 947.7
<i>ОП Конкурентноспособност</i>	119 263 468.0	0.0	0.0	21 046 494.3	140 309 962.3
<i>ОП Човешки ресурси</i>	0.0	124 564 066.5	0.0	21 981 894.0	146 545 960.5
<i>ОП Транспорт</i>	44 525 027.3	0.0	150 729 112.0	45 755 446.9	241 009 586.2
<i>ОП Околна среда</i>	53 005 985.9	0.0	123 323 819.2	40 361 525.2	216 691 330.3
<i>ОП Административен капацитет</i>	0.0	18 552 095.1	0.0	3 273 899.1	21 825 994.2
<i>ОП Техническа помощ</i>	5 830 658.4	0.0	0.0	1 028 939.7	6 859 598.1

Таблица 39. Публично финансиране (от Структурните фондове и Кохезионния фонд и национално съфинансиране) на Северозападен район за периода 2011 -2013 г. (в лв.)

	Брой на населението към 31.12.2010г - брой	Европейски фонд за регионално развитие - ЕФРР (ERDF)	Европейски социален фонд - ЕСФ (ESF)	Кохезионен фонд - КФ (CF)	Национално съфинансиране	ОБЩО:
България	7 504 868	3 279 183 858	1 212 848 827	2 322 482 476	1 376 657 553	8 191 172 714
- финансови средства на глава от населението –лв.		436,9	161,6	309,5	183,4	1091,4
Северозападен район	886 911	386 943 695,3	143 116 161,6	274 052 931,2	162 445 591,2	966 558 379,3
- финансови средства на глава от населението –лв.		436,3	161,4	309,0	183,2	1089,8

Таблица 40. Публично финансиране (от Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони и национално съфинансиране) на Северозападен район за периода 2011-2013 г. (в лв.)

	Брой на населението към 31.12.2010г. - брой	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони - ЕЗФРСР	Национално съфинансиране	ОБЩО:
България	7 504 868	455 408 342	111 550 002	566 958 344
- финансови средства на глава от населението		60,7	14,9	75,6
Северозападен район	886 911	53 738 184,4	13 162 900,2	66 901 084,6
- финансови средства на глава от населението		60,6	14,8	75,4

При очертаването на общата финансова рамка за изпълнение на Актуализирания документ за изпълнение на РПР на СЗР е взет предвид и очакваният принос на Фонда за органите на местното самоуправление – Фонд ФЛАГ (Табл. 41). Фондът е създаден през 2007 г. като инструмент на държавната политика за регионално развитие. Целта на фонда е да подкрепи финансово усилията на българските общини и общински дружества в процеса на подготовката на проектни предложения и изпълнението на одобрени проекти по Оперативните програми и Програмата за развитие на селските райони, които са насочени към модернизиране и разширяване на общинската инфраструктура и към създаване на устойчиви и модерни местни общности. Ресурсът, който фондът предоставя под формата на кредити, ще подпомогне допълнително приноса на ОП и ПРСР в изпълнението на целите и приоритетите на РПР на СЗР. Посоченият кредитен ресурс на фонд Флаг за периода 2011-2013 г. е прогнозен и е сумарен за трите години⁵. Размерът на средствата по райони е изчислен на база брой на населението към 31.12.2010 г.

⁵ Информацията е по прогнозни данни на Фонд ФЛАГ ЕАД към м.август 2011 г.

Таблица 41. Кредитен ресурс на фонд ФЛАГ по райони от ниво 2 за периода 2011 - 2013 г. (в лв.)

	Брой на населението към 31.12.2010 г.	Фонд Флаг (2011-2013 г.)
България	7 504 868	337 000 000
Северозападен район	886 911	39 766 000
<i>Северен централен район</i>	901 885	41 114 000
<i>Североизточен район</i>	982 559	44 147 000
<i>Югоизточен район</i>	1 106 448	49 539 000
<i>Южен централен район</i>	1 513 510	67 737 000
<i>Югозападен район</i>	2 113 555	94 697 000

Както беше посочено по-горе и по-конкретно в таблици 38, 39 и 40 са посочени средствата за инвестиции обезпечавачи Актуализирания документ на Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2011-2013 г., както и на Актуализирания документ на Регионалния план за развитие на Северозападен район от ниво 2, финансирани от Структурните фондове, Кохезионния фонд на ЕС, както и частта на национално съфинансиране .

Съвкупното национално участие във финансирането на задачите и дейностите по двата плана наричано „допълняемост”, не може да бъде по-малко от заявеното в плана. Записването му във финансовите таблици на плана като твърдо поет ангажимент от страна на българската държава по отношение на финансирането от местни/локални финансови ресурси очевидно може да бъде осигурено само ако разчетът на средствата се основава на добре предвидими очаквания за съвкупните постъпления в общинските бюджети за отделните години на плановия период.

„Принципът за допълняемост” има и още един смисъл: той означава, че външното финансиране особено посредством безвъзмездното подпомагане от Европейския съюз - не трябва да замества (да измества, да изтласква националното финансиране, а трябва да го допълва). Страната ни следователно трябва непрекъснато да показва финансовата си съпричастност към изпълняваните програми и проекти.

Като се има предвид общото икономическо и финансово състояние на страната през последните десетина години, очевидно са необходими сериозни финансови усилия, за да можем да отговорим на условията за „допълняемост“.

В общата оценка са отбелязани възможните начини и форми за мобилизиране на финансови ресурси, както и механизъм за събиране на информацията относно общия обем на инвестираните средства, свързани с постигане на целите и приоритетите на Регионалния план за развитие на Северозападен район за определения период.

В рамките на своите компетенции, създадените Регионални съвети за развитие, съгласно чл.19 от Закона за регионално развитие могат да събират периодично информация за капиталовите разходи на общините, включени в съответния район от ниво 2.

Разпределението на финансовите средства представено в таблиците е разработено в резултат на обширен интерактивен процес, който съчетава елементи на т.нар. подходи „отгоре надолу“ и „отдолу нагоре“. Показаното предложение се основава върху официалните правила, дефинирани от Европейската комисия и опита на новоприетите държави-членки на ЕС, като са отчетени специфичните особености на Регионалния план за развитие на Северозападен район.

Финансирането на Регионалните планове за развитие, в частност и на Северозападен район се основава върху анализи на мерките на национално ниво и бюджетните възможности за съфинансиране от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС. Финансовите таблици се основават на анализите на националните и регионални приоритети с дадени ограничения, а не под формата на сума за отделни проекти.

От данните в Таблици 38, 39 и 40 могат да се направят следните изводи:

- за Националната стратегия за регионално развитие на Република България са разчетени общо средства за периода 2011-2013 г. в размер на 8 191 172 714 лв., 16.8% или 1 376 657 553 лв. са национално съфинансирани, 28.4% или 2 322 482 476 лв. от Кохезионен фонд, 1 212 848 827 лв. или 14.8% от Европейския социален фонд и 40% или 3 279 183 858 лв. от Европейския фонд за регионално развитие;
- за Северозападен район за периода 2011-2013 г. са разчетени средства в размер на 966 558 379.3 лв., в т.ч: 162 445 591.2 лв. са национално съфинансирани, 274 052 931.2 лв. от Кохезионен фонд, 143 116 161.6 лв. от Европейския социален

фонд и 386 943 695.3 лв. от Европейския фонд за регионално развитие;

- с най- висок относителен дял от средствата за реализация на Регионалния план за развитие на Северозападен район за периода 2011-2013 г. е тази на ОП „Транспорт” с 24.93%, ОП „Околна среда” – 22.42%, ОП „Регионално развитие” – 20% и др.;
- За периода 2011-2013 г. приноса на Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони общо за Република България ще възлезне на 455 408 342 лв. (без националното финансиране);
- средствата от Програмата за развитие на селските райони ще бъдат насочени към 213 общини в България, в т.ч. 51 броя общини намиращи се на територията на Северозападен район от ниво 2. Това са средства, които също ще спомогнат за постигането на главната цел на регионалното развитие за периода, а именно: постигане на устойчиво и балансирано развитие на районите в Република България.

Изпълнение по Оперативните програми съфинансирани от фондовете на ЕС на територията на Северозападен район

По данни на Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България към септември 2011 г. на територията на Северозападен район са сключени общо 486 договора на обща стойност 532 679 920 лв., както следва:

Оперативна програма „Регионално развитие” (ОПРР)

По ОП „Регионално развитие” на територията на Северозападен район са сключени 94 договора (табл. 42), разпределени както следва:

- Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие”
Операция 1.1 „Социална инфраструктура” са сключени 24 договора или 25.5% от общия брой за района;
Операция 1.4 „Подобряване на физическата среда и превенция на риска” са сключени 24 договора или 25.5 % от общия брой за района;
- Приоритетна ос 2 „Регионална и местна достъпност”

Операция 2.1. „Регионална и местна пътна инфраструктура” са сключени 8 договора или 8.5% от общия брой за района;

- Приоритетна ос 3 „Устойчиво развитие на туризма”

Операция 3.1. „Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура” са сключени 5 договора или 5.3% от общия брой за района;

- Приоритетна ос 4 „Местно развитие и сътрудничество”

Операция 4.1. „Дребномащабни местни инвестиции” са сключени 25 договора или 26.6 % от общия брой за района;

Операция 4.2. „Междурегионално сътрудничество” са сключени 8 договора или 8.5% от общия брой за района.

Таблица 42. Северозападен район – сключени договори по ОП „Регионално развитие” към м. септември 2011 г.

Приоритетна ос	Брой договори	Обща стойност (лв)
Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие , операция 1.1 „Социална инфраструктура”	24	72 577 609.40
Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие , операция 1.4 „Подобряване на физическата среда и превенция на риска”	24	43 015 645.02
Приоритетна ос 2 „Регионална и местна достъпност”, операция 2.1. „Регионална и местна пътна инфраструктура”	8	71 906 965.51
Приоритетна ос 3 „Устойчиво развитие на туризма”, операция 3.1. „Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура”	5	11 429 094.89
Приоритетна ос 4 „Местно развитие и сътрудничество”, операция 4.1. „Дребномащабни местни инвестиции”	25	20 092 583.05
Приоритетна ос 4 „Местно развитие и сътрудничество”, операция 4.2. „Междурегионално сътрудничество”	8	1 258 864.05
ОБЩО:	94	220 280 761.92

Източник: ИСУН

Оперативна програма „Околна среда” (ОПОС)

На територията на Северозападен район по Оперативна програма „Околна среда” са сключени 43 договора на обща стойност 216 846 201 лв., което е 13.2% от сключените договори по ОПОС за страната (327 бр.). На територията на района са приключени 16 договора на обща стойност 14 369 454 лв.

Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” (ОПРКБИ)

На територията на Северозападен район по Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” са сключени 94 договора на обща стойност 63 873 926 лв., което е 7.8% от сключените договори по ОПРКБИ за страната (1 202 бр.). На територията на района са приключени 27 договора на обща стойност 11 286 425 лв.

Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” (ОПРЧР)

На територията на Северозападен район по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” са сключени 233 договора на обща стойност 22 626 375 лв., което е 12.8% от сключените договори по ОПРЧР за страната (1 814 бр.). На територията на района са приключени 98 договора на обща стойност 7 043 940 лв.

Оперативна програма „Административен капацитет” (ОПАК)

На територията на Северозападен район по Оперативна програма „Административен капацитет” са сключени 17 договора на обща стойност 6 041 412 лв., което е 6.0% от сключените договори по ОПАК за страната (283 бр.). Приключени са 6 договора на обща стойност 1 330 872 лв.

Оперативна програма „Техническа помощ” (ОПТП)

На територията на Северозападен район по Оперативна програма „Техническа помощ” са сключени 5 договора на обща стойност 2 072 295 лв., което е 5.95% от сключените договори по ОПТП за страната (84 бр.). Няма приключили договори по тази оперативна програма.

Оперативна програма „Транспорт” (ОПТ)

ОП „Транспорт” е специфична програма, която има предварително определени бенефициенти и конкретни големи инфраструктурни проекти, предвидени да бъдат финансирани по нея. Информацията е предоставена от представителя в Регионалния координационен комитет към Регионалния съвет за развитие на Северозападен район.

Проекти в процес на изпълнение за Северозападен район:

- ***Проект „Създаване на речна информационна система в българската част на р. Дунав” (БУЛРИС)***

Бенефициент по проекта е Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура”. Проектът се състои от три фази: фаза 1 „Създаване на речна информационна система”; Фаза 2 - „Разширяване на обхвата на услугите и системата” и Фаза 3 „Внедряване на нови технологии в съответствие с новоприетите регламенти на ЕК”. За Фаза 1 на проекта стойността е 6 926 638,82 евро, от които финансирането от ЕФРР възлиза на 5 887 643 евро. Сключен е договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ ДОПТ-14 /04.10.2011 с общ размер на договореното финансиране - 42 318 622,36 лв.

- ***Проект „Консултантски услуги за извършване оценка на съответствието на инвестиционния проект със съществените изисквания към строежите за проект „Техническа помощ за рехабилитация на железопътната инфраструктура в участъци на ж.п. линията Мездра - Г.Оряховица в България”***

Общата стойност на проекта е 225 600 лв, като 188 000 лв. са безвъзмездна финансова помощ по проекта. Проектът обхваща областите Враца, Плевен и Велико Търново.

Проекти в процес на подготовка:

- ***Проект „Проектиране на строителството на железопътната линия Видин - София”***

Бенефициент по проекта е Национална компания „Железопътна инфраструктура”.

- ***Проект „Път Е-79 Видин – Монтана”***

Бенефициент по проекта е Агенция „Пътна инфраструктура”.

- ***Проект „Модернизация на участък от път I-1 (Е-79) Враца-Ботевград”***

Бенефициент по проекта е Агенция „Пътна инфраструктура”.

- ***Проект Проект „Подобряване на корабоплаването в българо- румънския участък на р. Дунав от км 530 до км 520 – Батин и от км 576 до км 560 – Белене”***

Бенефициент по проекта е Агенция за проучване и поддържане на р. Дунав.

С цел постигане целите на действащите оперативни програми на национално и регионално ниво, както и за усвояване на предвидените финансови средства е необходимо:

- продължаване на целенасочените усилия на българското правителство и местната администрация за постигане на оптимална организация на системите за управление и контрол с оглед ефективното и прозрачно управление на средствата от Европейския съюз;
- институционална подкрепа на общините с цел повишаване административният им капацитет при подготовка на проектни предложения, изпълнение на процедурите по кандидатстване, управление на проекти, изпълнението им и тяхната отчетност, в качеството им на основен двигател на регионално развитие;
- предприемане на стъпки за оптимизиране на процедурите за отпускане на безвъзмездна финансова помощ, както и за намаляване на административната тежест и за повишаване на публичността и прозрачността в процеса на оценка на проектни предложения по Оперативните програми;
- използване възможностите на фонда за органите на местно самоуправление в България ФЛАГ ЕАД, за предоставяне на целева помощ (финансиране) при подготовката на проектните предложения;
- значителна част от включените в плана проекти и програми на регионално и национално равнище, нямат проектната готовност, в резултат на което няма яснота относно размера на необходимите за реализирането им средства, а също така това ги прави „неконкурентни” в надпреварата за осигуряването на финансиране – както от национални така и от външни източници. Поради тази причина за голяма част от програмите и проектите (обектите) липсва релевантна информация за очакваните и реално достижими публични изгоди/ползи, които биха позволили извършването на оценка за съотношението „разходи – ползи” (финансовата вътрешна норма на възвръщаемост (ФНВ), на инвестицията (ФНВ/И) и собствения капитал (ФНВ/К) и съответната финансова нетна сегашна стойност (ФНСС));
- въвеждане на система от индикатори за мониторинг за хода на всеки проект,

насочен към постигане на целите на същия - достигнат етап на помощта като физическо изпълнение, резултати и доколкото това е реално - въздействието върху съответното ниво (изпълнение на финансов план и/или строителство, оперативна програма и др.).

По този начин осъществените действия ще допринесат значително за оптимизиране на процесите на планиране, управление, мониторинг и контрол на средствата от Структурните инструменти на ЕС, не само на национално равнище, а и на равнище на райони от ниво 2 и ще създадат необходимите предпоставки за ефективно изпълнение на Оперативните програми и реално усвояване на наличния финансов ресурс в размери и срокове посочени по – горе в таблиците.

5. СИСТЕМА ОТ ИНДИКАТОРИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

Наблюдението и оценката на Регионалния план за развитие на Северозападен район се извършва с цел постигане на ефективност и ефикасност на изпълнението му.

Предмет на наблюдение е изпълнението на целите и приоритетите за регионално развитие съгласно определени физически и финансови индикатори, организацията и методите на изпълнение, прилагани от органите за управление, мерките за осигуряване на информация и публичност за резултатите от изпълнението.

За осъществяване и постигане на целите на наблюдението се изгражда система за наблюдение на регионалния план за развитие, която обхваща:

- 1.източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информация;
- 2.индикаторите за наблюдение;
- 3.органите за наблюдение, организацията и методите на тяхната работа;
- 4.системата на докладване и осигуряване на информация и публичност.

Наблюдението на изпълнението на Регионалния план за развитие е отговорност на Регионалния съвет за развитие. В процеса на наблюдение, при изпълнението на РПР Регионалният съвет за развитие осигурява участието на органите на централната и местната власт, други организации, физически и юридически лица като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Наблюдението на изпълнението на регионалния план за развитие се осъществява

на основата на данни на Националния статистически институт, на административната статистика на Агенцията по заетостта, данни от други надеждни регионални и местни източници на информация (регионални, областни и общински стратегически, планови и програмни документи).

Оценката включва информация от наблюдението и от други източници на ефектите от изпълнените интервенции. Ще се използват данни получени от мониторинг системата, включващи индикатори за резултат и продукт. Като най-важен инструмент се явяват индикаторите за въздействие. Извършването на оценката ще осигури на управлението механизми на контрол чрез информация за разходите и за резултатите. Чрез оценката ще се изяснява и ефекта от планираните дейности.

На основата на информацията и данните свързани с прилагането на системата от индикатори се разработва годишен доклад за наблюдението но изпълнението на Регионалния план за развитие. Годишният доклад се разработва от секретариата на Регионалния съвет за развитие, съгласно чл.86, ал.2 на Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие и обхваща една календарна година от периода на действие на регионалния план за развитие на Северозападен район.

Годишният доклад се изготвя до средата на следващата година, като отчита промените настъпили в социално-икономическите условия и политиките за развитие, на национално, регионално и местно ниво. Отбелязва постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на регионалния план за развитие въз основа на индикаторите за наблюдение. Докладът съдържа описание на предприетите действия от страна на Регионалния съвет за развитие по отношение на осигуряването на ефективност и ефикасност при изпълнение на регионалния план за развитие, в т.ч. мерките за наблюдение и създадените механизми за събиране, обработване и анализ на данни; заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението.

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на регионалния план за развитие осигурява информация за изготвяне на междинната и последващата оценка на регионалния план за развитие.

Междинната оценка на Регионалния план за развитие на Северозападен район е изготвена през м.ноември 2010 г. съгласно чл.33, ал.1 и чл.36, ал.1 от Закона за регионалното развитие и е обсъдена и одобрена от Регионалния съвет за развитие на Северозападен район.

Последващата оценка се извършва не по-късно от една година след изтичане на периода на действие на регионалния план за развитие и дава представа за цялостното

изпълнение на плана. Последващата оценка на регионалния план за развитие се обсъждат в регионалния съвет за развитие.

През периода на действие на регионалния план за развитие могат да се извършват допълнително тематични оценки и оценки за специфични случаи по преценка на органите за управление на регионалното развитие.

Наблюдението на изпълнението на отделните приоритети на регионалния план за развитие се осъществява чрез прилагане на основни и специфични индикатори.

Наблюдението и оценката на РПП се извършва въз основата на набор от индикатори, които отчитат специфичния характер на подкрепата, целите на плана, социално – икономическата, структурната и екологичната ситуация на Северозападен район. За подпомагане на изпълнението на Регионалния план за развитие се определят и формулират основни и специфични индикатори въз основа на следните критерии:

- Обоснованост (целесъобразност) – да съответстват на целите и приоритетите;
- Информационно осигуряване да са информационно осигурени за Северозападен район, т.е. при изпълнение на регионалния план за развитие да е налице или да е възможен постоянен източник на статистическа информация;
- Възможност за представяне в количествено изражение;
- Простота (разбираемост) – да са лесни за формулиране, разбиране и агрегиране;
- Информативност(аналитичност) на индикаторите – те трябва да носят достатъчно информация за съответните изводи и вземане на решения;
- Независимост - индикаторите от едно и също ниво да са независими един от друг;
- Йерархична обвързаност – връзка с комплексни индикатори на по - високо ниво.

Въз основа на определените критерии за избор, за постигането на целите при изпълнение на Регионалния план за развитие се формулират следните основни индикатори за въздействие.

Индикатори за въздействие	Базова стойност	Междинна стойност	Целева стойност	Източник на информация
Брутен вътрешен продукт (на човек от население в лв.)	5 233	5 576	5 866	НСИ, Евростат
Брутна добавена стойност (в млн. лв.)	3 404	4 085	4 780	НСИ, Евростат
Равнище на заетост (в %)	41,4	48,6	56,2	НСИ, АЗ, Евростат

Приложеният списък с индикатори за наблюдение и оценка на въздействието са обвързани с целите и приоритетите на плана и се вземат предвид при разработването на система от индикатори за наблюдение на Регионалните планове за развитие. На ниво приоритет са дадени общи и специфични индикатори, които да дават по-добра възможност за отчитане на напредъка и спецификата на региона.

Приоритет 1 „Развитие на транспортната, техническа и екологична инфраструктура”

Общи индикатори:

Индикатор за резултат	Базова стойност	Междинна стойност	Целева стойност	Източник на информация
Население с подобрен транспортен достъп (%)	неприложимо	3%	10%	ИСУН, проучвания
Население свързано към ПСОВ (% от общото население на района)	21,8 %	35,3%	42.%	НСИ
Население, обслужвано от регионални системи за управление на отпадъците (% от общото население на района)	79,5	85,3	91,2	НСИ

Специфични индикатори

Индикатор за резултат	Базова стойност	Междинна стойност	Целева стойност	Източник на информация
Относителен дял на пречистените води (%)	1,42	15	22	НСИ
Относителен дял на населението обслужвано от канализационна мрежа (%)	51,9	57,6	62,3	НСИ

Индикатор за продукт	Базова стойност	Междинна стойност	Целева стойност	Източник на информация
Рехабилитирана / реконструирана второкласна и третокласна пътна мрежа (км)	неприложимо	15	80	АПИ ⁶ проучвания
Рехабилитирана / реконструирана четвъртокласна пътна мрежа (км)	неприложимо	35	80	проучвания
Нови и рехабилитирани ПСОВ (бр.)	неприложимо	5	12	МОСВ
Разширена и реконструкция на водоснабдителна и канализационната мрежа (км)	неприложимо	130	210	проучвания

Допълнителни индикатори проследяващи изпълнението по Приоритет 1 на Регионалния план за развитие на Северозападен район:

- Дял от населението с обществено водоснабдяване (%)
- Изградени депа за битови отпадъци (бр.)

---

⁶ Агенция пътна инфраструктура

- *Достъп на домакинствата до интернет (%)*
- *Лицата, които никога не са използвали интернет (16-74 г.)*
- *Наличност на дълготрайните материални активи с екологично предназначение*
- *Брой население, което е бенефициент по рехабилитирани и реконструирани пътища II и III клас*

Приоритет 2 „Повишаване конкурентноспособността на регионалната икономика”

Общи индикатори:

Индикатор за резултат	Базова стойност	Междина на стойност	Целева стойност	Източник на информация
Нарастване на инвестициите в района (%)	неприложимо	7%	18%	НСИ, проучвания
Брой на сключените договори за участие в програми и проекти по Структурните фондове (бр.)	неприложимо	30	55	НСИ, ИСУН
Средна стойност на туристическия престой (лв.)	43.55	75	135	НСИ

Специфични индикатори

Индикатор за резултат	Базова стойност	Междина стойност	Целева стойност	Източник на информация
Среден престой на чуждестранен турист (дни)	2.38	2,55	2,85	НСИ
Брой на създадените регионални клъстери и мрежи (бр.)	Неприложимо	2	4	НСИ
Индикатор за продукт	Базова стойност	Междина стойност	Целева стойност	Източник на информация
Брой туристически атракции създадени/подобри (бр.)	неприложимо	4	10	проучвания

Брой проекти и инициативи за трансгранично сътрудничество (бр.)	неприложимо	12	28	проучвания
Брой нови фирми започнали своята дейност (бр.)	неприложимо	59	135	НСИ

Допълнителни индикатори проследяващи изпълнението по Приоритет 2 на Регионалния план за развитие на Северозападен район:

- *Коефициент на икономическа активност (%)*
- *Безработни лица (бр.)*
- *Лица извън работна сила*
- *Брой предприятия от нефинансовия сектор на икономиката*
- *Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА)*
- *Приходи от нощувки*
- *Реализирани нощувки от чужденци (бр.)*
- *Брой експерти и специалисти от общинските администрации по райони от ниво 2, преминали обучение по управление и финансиране на проекти*
- *Разходи за научно-изследователска и развойна дейност*

Приоритет 3 „Подобряване привлекателността на жизнената среда и условията за живот в населените места на Северозападен район”

Общи индикатори:

Индикатор за резултат	Базова стойност	Междинна стойност	Целева стойност	Източник на информация
Ученици,облагодетелствани от подобрена образователна инфраструктура (бр.)	неприложимо	1000	2800	ИСУН, проучвания
Използване на обществен градски транспорт (включително хора с увреждания) - % увеличение на населението	неприложимо	3%	6%	НСИ

Специфични индикатори

Индикатор за резултат	Базова стойност	Междинна стойност	Целева стойност	Източник на информация
Лица в неравностойно положение облагодетелствани от подобрената социална инфраструктура (бр.)	неприложимо	120	350	проучвания

Индикатор за продукт	Базова стойност	Междинна стойност	Целева стойност	Източник на информация
Брой рехабилитирани здравни и образователни заведения	неприложимо	10	22	проучвания
Брой модернизирани и реконструирани сгради и обекти на културата	неприложимо	7	18	проучвания
Създадени и възстановени зелени площи в градски агломерации (% от зелените площи)	неприложимо	5%	13%	проучвания

Допълнителни индикатори проследяващи изпълнението по Приоритет 3 на Регионалния план за развитие на Северозападен район:

- *Брой въведени в експлоатация новопостроени жилища през 2010 г.*
- *Образователни институции с подобрена инфраструктура*
- *Относителен дял на населението на 30-34 навършени години с висше образование*
- *Относителен дял на рано напусналите образование и обучение (18-24) навършени години*

6. ПРИЛАГАНЕ НА ПРИНЦИПА ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Един от основните принципи, на които се основава провеждането на държавната политика за регионално развитие, съгласно Закона за регионалното развитие, е принципът за партньорство, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката.

Проектът на Актуализирания документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Северозападен район за периода 2011-2013 г. се обсъжда и одобрява от Регионалния съвет за развитие в Северозападния район, като се осигурява активно участие на партньорите - икономически, социални, представители на неправителствените организации и на гражданското общество. Председателят на РСР осигурява подходяща информация и публичност относно взетите решения по отношение актуализирания документ за изпълнение на регионалния план за развитие.

Актуализираният документ за изпълнение на РПР за периода 2011-2013 г. както и документите, свързани с действията на съответните органи по неговото актуализиране, изпълнение, наблюдение и оценка са официална обществена информация. Приетият от Министерския съвет Актуализиран документ за изпълнение на Регионалния план за развитие се публикува на интернет страницата на МРРБ.

Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на актуализиране и изпълнение на регионалния план за развитие се осъществява от министъра на регионалното развитие и благоустройството, председателят на РСР и областните управители на областите в Северозападен район в съответствие с техните компетенции, съгласно чл.21, т.8 на Закона за регионалното развитие, чл.22, ал.1 и чл. 50, т.10 на Правилника за неговото прилагане.

Прилагането на принципа на партньорство включва информиране на широк кръг заинтересовани страни относно Актуализирания документ за изпълнение на РПР на СЗР за периода 2011-2013 г., възможност за изразяване на мнения и представяне на предложения за подобряване на изпълнението на плана, осъществяване на широко консултиране чрез организиране на публични дискусии, в т.ч. чрез интернет, участие във формални структури за подготовка на проекти и програми, наблюдение и оценка със състав, основан на принципа на партньорство (представители на органите за управление на различните равнища, социално-икономически партньори, гражданско общество,

академични организации и медии).

Изграждането на публично-частни партньорства в процеса на планиране и изпълнение ще даде възможност да се реализира по-голяма икономическа целесъобразност и да укрепят потенциала за разкриване на нови пътища към привличането на средства. Партньорството ще допринесе до изграждане на връзки между различните местни субекти с влияние върху регионалното развитие в рамка за осигуряване на устойчиво и балансирано регионално развитие.

Важни инструменти за осигуряване на информация и публичност са Годишния доклад за наблюдение на изпълнението на Регионалния план за развитие, както и междинната и последваща оценка, които се публикуват на страницата на МРРБ в Интернет.

Участието на партньорите на всички нива при подготовката, съгласуването, обсъждането и контрола на изпълнението, гарантира прозрачност, компетентност, ефективност и реалистичност на Регионалния план за развитие на Северозападен район за периода 2011-2013 г. Партньорството обогатява плана и неговата реализация от позицията на друга гледна точка, освен тази на изпълнителната власт посредством участието на широк кръг заинтересовани страни, институции и пряко участие на гражданите и техните организации в управлението и процеса на вземане на решения.

7. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРЕДВАРИТЕЛНАТА ОЦЕНКА

Резултатите от предварителната оценка следва да съдържат информация за:

- извършената оценка на социално-икономическото въздействие на регионалния план за развитие;
- въздействието върху околната среда.

Оценката на социално-икономическото въздействие на Регионалния план за развитие обхваща въздействието на възможните интервенции, свързани с изпълнението на плана в областта на геодемографското състояние и тенденции, институционалните системи за управление в социалната сфера (здравеопазване, образование, заетост, социални услуги, културно-исторически традиции и модели), икономическата диверсификация и конкурентоспособност на района, развитие на гражданското общество, политическите и социалните ресурси за провеждане на политиката за устойчиво интегрирано регионално развитие и заинтересованите страни в този процес, възможностите за ефективно и ефикасно използване на природните ресурси и

потенциала на територията, инфраструктурата, свързана с предоставяне на услуги за населението и бизнеса.

Планът за регионално развитие на Северозападния район е изготвен на основата на широкообхватен анализ на социално-икономическото развитие в района и изведените приоритети за развитие. Предмет на целенасочени действия са увеличаване на конкурентните предимства на района и преодоляване на вътрешнорегионалните различия и ключови дефицити в социалната и техническата инфраструктурата и развитието на човешкия потенциал. Актуализираният документ е отразил напълно насоките за интервенции на Структурните фондове и на Кохезионния фонд и е ориентиран към възможностите, които предоставя регионалната политика на ЕС за постигане на целите на конвергенцията, достигане на възможно по-високо равнище на БВП, повишаване на заетостта, намаляване на безработицата, повишаване на производителността на работната сила и продуктивността на капитала и повишаване на реалните доходи на населението. Извършените промени оптимизират приетия Регионален план за развитие на Северозападен район чрез обединение на приоритети и фокусиране на човешките и финансови усилия. Приоритизацията е изготвена въз основа на нуждите на района при отчитане на неговата специфика и възможностите за развитие.

Визията е преработена имайки предвид членството на Р. България в ЕС от 01.01.2007г. и променения териториален обхват на Северозападния район с включването на две нови области – област Ловеч и област Плевен. Не е извършена промяна на стратегическите цели. Чрез ясно формулиране на приоритети за развитие и концентриране на усилия, средства и човешки ресурси и при последователна политика да се намалят съществуващите различия с останалите пет района. Приоритетите в приетия Регионален план за развитие на Северозападен район са редактирани и преформулирани в специфични цели без да нарушават логиката на интервенция.

В заключение трябва да се отбележи, че въпреки нанесените промени в Актуализирания документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Северозападен район 2011-2013 г. логиката на интервенция е запазена.

8. РЕЗУЛТАТИ ОТ МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РЕГИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН 2007-2013 г.

Междинната оценка за изпълнението на Регионалния план за развитие на Северозападен район от ниво 2, 2007-2013 г. е изготвена в края на 2010 г. във връзка с разпоредбите на чл. 33, ал. 1 и чл. 36, ал. 1 от Закона за регионалното развитие от независим консултантски екип на Агенция Стратегма ООД.

Чрез междинната оценка на РПР на СЗР са анализирани и оценени резултатите от изпълнението на Регионалния план за развитие на Северозападен район от началото на периода на неговото действие и е направена оценка на напредъка по постигането на целите за развитие, определени в стратегията на района. На основа на постигнатите промени по отношение намаляване на междурегионалните и вътрешнорегионалните различия в икономическото, социалното, инфраструктурното развитие и опазването на околната среда, е оценена ефективността и ефикасността на разходваните ресурси за регионално развитие по линия на оперативните програми, съфинансирани от фондовете на ЕС, както и от други финансови източници. Междинната оценка дава насоки и препоръки по отношение актуализацията на РПР на СЗР и разработването на РПР за следващия програмен период 2014-2020 г.

При изготвянето на междинната оценка са отчетени:

- ✓ Констатациите и препоръките от предварителната оценка, вкл. екологичната оценка на действащия РПР (2007-2013);
- ✓ Проекта на Актуализиран документ за изпълнение на Националната стратегия за регионално развитие за периода 2011-2015 г.;
- ✓ Годишния доклад за наблюдението на изпълнението на РПР на СЗР (изготвен през 2010 г.);
- ✓ Актуализирания документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Северозападен район 2011-2013 г.;
- ✓ Методическите указания за актуализиране на действащите стратегии и планове за регионално и местно развитие, одобрени със Заповед № РД-02-14-844 от 20 май 2009 г. на министъра на регионалното развитие и благоустройството.

При изготвянето на междинната оценка освен информация от горепосочените документи, е използвана статистическа информация, предоставена от Националния статистически институт, от административната статистика на Агенцията по заетостта,

както и от други регионални и местни източници на информация, които съгласно чл.79 от ППЗРР осигуряват необходимата информация във връзка с наблюдението на изпълнението на РПР.

Оценката на първоначалните резултати от изпълнението на РПР на СЗР, степента на постигане на целите, както и ефективността на използваните ресурси е изготвена на база съответствие между целите на РПР на СЗР и приоритетите на НСРР, а след това е направено съотнасяне към приоритетните оси на оперативните програми по политиката за сближаване за периода 2007-2013 г., съфинансирани от фондовете на ЕС, както и за програмите по Цел 3 „Европейско териториално сътрудничество”, по-специално тези за трансгранично сътрудничество. Програмата за развитие на селските райони и ОП „Развитие на сектор Рибарство” също допринасят за постигане на част от целите на регионалното развитие, но поради специфика на правилата и процедурите за управление, ефектът от тяхното въздействие за периода 2007-2009 г. не е включен в междинната оценка.

Предвид това, че определените в РПР на СЗР основни индикатори за наблюдение на изпълнението на приоритетите обхващат разнородни по характеристики, нива и източници показатели, за повечето от които не са зададени начални и/или целеви стойности, в междинната оценка за изпълнението на РПР на СЗР са разгледани настъпилите промени в основни количествени индикатори, използваните финансови ресурси, както и наличието и концентрацията на финансови ресурси в СЗР.

Съгласно разпоредбите на чл. 49, т. 7 и чл. 50, т. 7 от Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие, Междинната оценка за изпълнението на Регионалния план за развитие 2007-2013 г. на Северозападен район е обсъдена и одобрена с решение от Регионалния съвет за развитие на Северозападен район.

Оценка на първоначалните резултати от изпълнението на РПР на СЗР за периода 2007-2009 г.

Социалното и икономическото развитие на СЗР през периода 2007-2009 г. се характеризира с положителна промяна на ключовите индикатори. Това се дължи основно на общата динамика на развитието на страната до 2008 г. Въпреки общото развитие на икономиката на Северозападен район, темповете на нарастване на БВП на района са най-ниски, в сравнение с тези на останалите райони от ниво 2.

Според данните на ЕВРОСТАТ за 2007 г., БВП на СЗР остава значително под средните нива за ЕС 27 – 25.6%.

Вътрешнорегионалните различия, измерени чрез заместващия индикатор *произведена продукция на глава от населението*, **нарастват**. Липсата на данни за БВП на регионално ниво за 2009 г. не дава възможност за цялостна оценка на отражението на световната финансова криза в СЗР. Въпреки това може да се приеме, че кризата се е отразила по-слабо на регионалната икономика, отколкото в по-развитите райони, поради ниските нива на икономическа активност. Въпреки общото развитие на икономиката на СЗР, темповете на нарастване на БВП за периода до 2008 г., са най-ниски, в сравнение с тези на останалите райони от ниво 2. Общата перспектива за развитието на СЗР за периода до 2013 г. е за възстановяване на относително ниските нива на растеж след средата на 2011 г.

Равнището на заетост на населението между 15-64 навършени години в СЗР за целия период 2004-2009 г. остава по-ниско от средните стойности за страната и ЕС 27. **Не се наблюдава напредък** в преодоляването на вътрешнорегионалните различия в равнището на заетост.

Равнището на безработица в СЗР намалява плавно през периода 2004-2008 г., като за през 2008-2009 г. то е по-ниско от средното за ЕС-27, въпреки че остава по-високо от средното за страната. В началото на периода безработицата в СЗР е 12.7%, като през 2009 г., въпреки ефекта от кризата, намалява до 8.0%. По отношение на *равнището на безработица* през периода 2004-2008 г. се наблюдава **намаляване** на вътрешнорегионалните различия.

Равнището на доходите в СЗР показва, че средният паричен доход на домакинство за периода 2004-2007 г. е нараснал с 12.8% – значително по-малко от средното за страната 32.6%. Вътрешнорегионалните различия, измерени чрез индикатора *средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение*, **се увеличават**.

Оценка на степента на постигане на целите на РПП на СЗР

Изпълнението на *Стратегическа цел 1: Постигане на устойчиво икономическо развитие и повишаване конкурентноспособността на местната икономика* е свързано с прилагане на мерки за стимулиране на икономическото развитие на СЗР. *Стратегическа цел 1* се реализира чрез мерки по:

Приоритет 1: Развитие на предприемачеството, технологично обновление, иновации в малки и средни предприятия, осигуряване на заетост;

Приоритет 2: Привличане на местни и чужди инвестиции;

Приоритет 3: Развитие на туризма, подобряване качеството на туристическите услуги;

Приоритет 4: Стимулиране на устойчиво развитие на селското стопанство и постигане на ефективно земеделие.

Наблюдава се значително изоставане в прилагането на мерките по *Приоритет 1*. Не се отбелязва напредък в привличането на стратегически чуждестранни и местни инвестиции (*Приоритет 2*), въпреки предприетите мерки за облекчаване на достъпа на бизнеса до информация и подобряване на качеството на административните услуги. При изпълнението на мерките по *Приоритет 3* не се наблюдава значим напредък по отношение развитието на туристическия потенциал на района.

Потенциалът за изпълнение на *Стратегическа цел 1: Постигане на устойчиво икономическо развитие и повишаване конкурентоспособността на местната икономика*, може да бъде определен като силно ограничен – необходими са допълнителни и целенасочени усилия за изпълнение на планираните мерки, особено тези по *Приоритет 1: Развитие на предприемачеството, технологично обновление, иновации в малки и средни предприятия, осигуряване на заетост*.

Стратегическа цел 2: Подобряване на качеството на живот в СЗРП и превръщането му в съвременен транспортен и комуникационен център с национално и международно значение предвижда подобряване на качеството на живот в СЗР и превръщането му в съвременен транспортен и комуникационен център с национално и международно значение. *Стратегическа цел 2* се реализира чрез мерки по:

Приоритет 1: Градско възстановяване и обновление на селищната среда;

Приоритет 2: Обновление и подобряване на социалната и здравната инфраструктура;

Приоритет 3: Развитие на транспортната инфраструктура и подобряване на селско-градските транспортни услуги в района;

Приоритет 4: Намаляване риска от замърсяване на околната среда. Подобряване на екологичната инфраструктура.

Реализираният напредък по Приоритет 1: Градско възстановяване и обновление на селищната среда, Приоритет 4: Намаляване риска от замърсяване на околната среда. Подобряване на екологичната инфраструктура и Приоритет 3: Развитие на транспортната инфраструктура и подобряване на селско-градските транспортни услуги в района, както и подготовката на проекти, свързани с мерките за обновление на социалната и здравната инфраструктура Приоритет 2: Обновление и подобряване на социалната и здравната инфраструктура, определят наличието на потенциал за задоволително изпълнение на *Стратегическа цел 2* в рамките на програмния период до 2013 г.

Реализирането на *Стратегическа цел 3: Подпомагане на регионалното развитие и на инициативи за местно развитие* е свързано с подкрепа на регионалното развитие и на инициативи за местно развитие, включително реализиране на съвместни проекти за трансгранично сътрудничество. *Стратегическа цел 3* се реализира чрез мерки по:

Приоритет 1: Повишаване качеството на човешките ресурси;

Приоритет 2: Развитие на трансгранично икономическо и регионално сътрудничество;

Приоритет 3: Интегриране на общините и подпомагане на инициативи за местно развитие;

Приоритет 4: Преодоляване на различията в икономическото и социалното развитие на териториалните единици в СЗРП.

Изпълнението на мерките по Стратегическа цел 3: Подпомагане на регионалното развитие и на инициативи за местно развитие, може да бъде определено като най-активно – по всички приоритети се реализират конкретни мерки. Създаденият организационен и експертен капацитет на общинско и на областно ниво е добра база за развитие на потенциала за разработване и прилагане на политиката за регионално развитие. Това обуславя наличието на относително висок потенциал за изпълнение на Стратегическа цел 3 в рамките на програмния период до 2013 г.

Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси

В индикативната финансова таблица на Регионалния план за развитие на Северозападен район от фондовете на ЕС е посочен само Европейския фонд за регионално развитие. Не са отчетени възможностите за принос на други финансови инструменти на ЕС към регионалното развитие – Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, както и Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за рибарство, които допринасят за реализацията на целите на РПР на СЗР.

За мерките, свързани с изпълнението на Регионалния план за развитие на Северозападен район в периода 2007-2009 г., реализирани със средства от държавния бюджет, от бюджетите на общините, от международни финансови институции, както и за частните инвестиции, липсва систематизирана информация, която да позволява тяхното обвързване с целите и приоритетите на плана.

От размера на данните за договорените средства по оперативните програми (ЕС и национално съфинансиране) – 387.23 млн. лв., може да бъде направен извод, че общият размер на средствата за реализация на РПР на СЗР за периода до 2013 г., значително ще надвиши този, определен в индикативната финансова таблица в плана.

Относителният дял на договорените към октомври 2010 г. ресурси, свързани с изпълнението на РПР на СЗР е 12.07% от всички договорени средства по оперативните програми, а този на изплатените средства – 12.35%.

Предвид относително началния етап на реализация на мерките по оперативните програми, съфинансирани от ЕС и представените данни, е твърде рано за цялостна оценка на ефикасността на изпълнението на Регионалния план за развитие на Северозападен район. Данните показват тенденция за концентрация на финансовите ресурси за изпълнение на мерки и дейности, свързани със *Стратегическа цел 2* на РПР на СЗР.

Предвид общия обем на договорените, към октомври 2010 г. средства – над 35% по всички оперативни програми и ускорения процес на договаряне, налице е потенциал за задоволително постигане на *Стратегически цели 2 и 3* на Регионалния план за развитие на Северозападен район. Необходими са допълнителни усилия за реализация на мерките по *Приоритет 2* на *Стратегическа цел 2*, както и по отношение на мерките по всички приоритети на *Стратегическа цел 1*.

Изводи и препоръки

1. Формулиране на целите и приоритетите на Регионалния план за развитие на Северозападен район по начин, който осигурява прякото им обвързване с тези на НСРР и оперативните програми, както и обособяване на тези, за чието изпълнение ще бъдат осигурени само национални средства. Необходимо е и осигуряване на приемственост между определените цели и приоритети на РПР (2005) и новите цели чрез таблица за съответствие.
2. Ясно определяне на приоритетните области за интервенции за СЗР и конкретно адресиране и диференциране на мерките спрямо спецификата на района.
3. Определяне на механизъм за подкрепа на местни инициативи и проекти в районите за целенасочена подкрепа в СЗР, подкрепен със средства от държавния бюджет.
4. Определяне на всички възможни източници за финансиране на определените мерки – национални, от ЕС и др., които допринасят за осъществяване на политиката за регионално развитие в СЗР.
5. Интегриране на процесите по наблюдение и оценка на РПР на СЗР с тези, определени за оперативните програми, съфинансирани от ЕС.
6. Подобряване на механизмите за регионална координация чрез засилване на взаимодействието с териториалните и междинните звена по оперативните програми, съфинансирани от ЕС и с другите териториални органи на изпълнителната власт.
7. Следва да бъде предвиден механизъм за обмен на данни между Информационната система за управление и наблюдение на Структурните инструменти на ЕС в България и други системи, поддържащи информация, свързана с реализацията на политиката за регионално развитие.
8. За осигуряването на обективна основа за оценка на постигането целите на РПР на СЗР и приноса им към НСРР, следва да бъде определен ограничен набор от индикатори, описващи икономическото и социалното състояние на района, чието изменение може да бъде ефективно наблюдавано. В този смисъл е подходящо при изготвянето на годишните Национални статистически програми, да бъдат определени данните, които НСИ да събира и обработва за наблюдението на политиката за регионално развитие,

включително на съответните териториални нива, включително периодичността за предоставяне на данните.

9. По-ефективно използване на правомощията на РСР, свързани с идентифициране на проблемите на СЗР и тяхното адресиране чрез съответните финансови инструменти.

10. Проследяване на индикаторите за оценка по петте национални цели в изпълнение на Стратегия „Европа 2020” – за заетост, НИРД, образование, бедност и енергийна ефективност, с цел обвързаност между националните и регионалните цели и улесняване програмирането на националните източници на финансиране по целите и приоритетите на Регионалния план за развитие на Северозападен район.